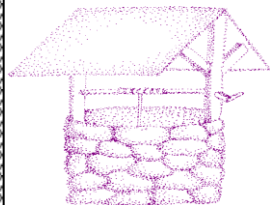

דמשק אליעזר

יו"ל ע"י וועד להוצאת כתבי ר' אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

בן הגה"צ ר' יצחק נפתלי קנאפפלער זצוק"ל, אבדק"ק טשילע יצ"ו, ומח"ס קני המנורה

ונכד מוהר"ר רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל, אבדק"ק טיניע יצ"ו, ומח"ס מנורת אהרן

גליון בדברי תורה ובהלכה ואגדה, פנינים יקרים לכבוד שבת קודש וכו' ובדברים העומדים ברומז של עולם

• עש"ק עקב, כ"א מנחם-אב שנת תשפ"א לפ"ק - שנה ח' גליון י"ט (קס"ה) •

תוכן הענינים לגליון הנוכחי נמצא בדף האחרון

בענין

למה אין טוב בלים

במקוה ביזה"כ בשחרית

~ עיין בדף ז' ואילך ~

הערות והארות מתקבלות בחיבה

- ❖ RABBI ALEXANDER KNOPFLER
1564 - 48 STREET
BROOKLYN N.Y. 11219
- ❖ TEL: (917) 755-4864
- ❖ FAX: (718) 437-3388
- ❖ Email: 7554864@gmail.com

בברכת

כתיבה וחתימה טובה

להכלל ישראל

דברי תורה לפרשת חוקת – שנת תשפ"א לפ"ק

דברי תורה שחידשתי בשב"ק פרשת חוקת תשפ"א, וכתבתיו כמוצש"ק חוקת תשפ"א

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על (יש, ט).

א] הנה מקשים העולם למה התחיל הכתוב זאת חוקת "התורה", ויותר היה לו לומר זאת חוקת "הפרה".

ב] ברש"י, "זאת חקת התורה" לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה, ע"כ. ויש להבין, למה דוקא במצוה זו שואלים, וכי בשאר מצוות אין שואלים ומונים את ישראל, והלא משחקים ומזלזלים בבני ישראל יומם ולילה.

ג] יש להבין למה נסמכה פרשת חוקת לפרשת קרח, ואיזה קשר ושייכות יש בין זה לזה.

וכדי להבין כל זאת יש להקדים מה שמבואר בדברי המפרשים (עיין ברמב"ם הלכות דיעות), שיש ב' דרכים להכיר במי שאמר והיה העולם, דרך א' הוא ע"י חקירה להיות פילוסוף ולחקור מציאות ה' ע"י ההתבוננות במהלך החמה והלבנה והכוכבים וכדו', ולראות בכל אלו המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשי בראשית, ועי"ז מכיר שיש רבש"ע. אבל יש עוד דרך ע"י אמונה תמימה ומסורת אבות, וכן על כל דבר ששואלים לאיש ישראל למה עושה כן, התשובה הוא מפני שאביו ואמו עשו כן, ואינו מתחכם. וכנודע ממה ששאלו לאחד מן הצדיקים אם רואה אליהו הנביא בליל הסדר, והשיב לשואלו שאינו רואה אבל הוא מאמין, ומדריגת האמונה השלימה הוא מדריגה גדולה יותר מלראותו בחוש.

ומלפני שנים רבות שמעתי מפה קדשו של כ"ק הגה"צ האדמו"ר מקאשוי זצ"ל (בעל ברכת שמים ומל השמים) בדרשת "שבת תשובה", שהאריך בככיות בענין מה שצריכים לנהוג בדרכי אבותינו ורבותינו, ובתוך הדברים סיפר עובדא שפעם אחת באו קבוצת ציונים תלמידי חכמים להגאון מהרי"ן דושינסקיא זצ"ל גאב"ד ירושלים עיה"ק תובב"א, לדבר על לבו באיזה ענין של חילול שבת שהיה נפרץ, והם רצו ולמצוא היתר (לשחוק באיזה משחק הכדור בעצם יום השב"ק רח"ל), ולא רצה להתווכח אתם, רק אמר להם בקיצור "איני יודע מה אתם רוצים ממנו, אמי לימדני שצריכים לשמור את השבת" ותו לא מיד. והמה ראו כן תמהו על שפטרם בלא כלום, וכשיצאו אמרו לו תלמידיו, הרי התלמידי חכמים הללו באו לפלפל עם רבינו בדברי תורה, ולמה לא הראה רבינו את גדלו ואת ידו החזקה בלימוד התורה ולהפריך כל פלפוליהם. והגיד להם את טעמו ונימוקו, דהנה הם שלחו אלי "לומדים" לבוא ולהתפלפל עמי בהלכה, ובאו מוכנים בפלפולים שונים לגלות פנים בתורה שלא כהלכה, ואם הייתי מפלפל כנגדם לא הייתי יכול לנצחם, כי הם יאחזו בפח עקש, ולא ירצו לשמוע ההלכה הברורה, ולכן עניתי ואמרתי להם שהגני שומר שבת באמונה ובמסורה מדור דור, בכחית אל תמוש תורת אמך, ועל זאת, על מה שאמר לי אמי מורתי ולמדתי הימנה, אין להם מה להשיב. [וכע"ז מתאמרא בשם הרה"ק מראפשיץ ז"ע, על הפסוק תמים תהיה עם ה' אלקיך, שאמר שכדי להיות "תמים" צ"ל ג"כ חכם גדול].

וזה יש לרמוז במלת "קרח", דרמזה לנו התורה שקרח ע"י שהיה חקרן ופילוסוף, ורצה להבין בשכלו למה מגיע למשה רבינו כבוד יותר ממנו, ולא רצה לילך בתמימות באמונה שלימה לקיים ציווי ה', לכן הגיע למצב שהיה "קרח" מכאן ו"קרח" מכאן, וצדקו דברי המפרשים כי הדרך היותר טוב הוא ע"י האמונה השלימה בתמימות ובבטחון.

^א וכבר האריכו בזה בספרי קודש בהרבה אופנים, וגם אני בעניי אמרתי כמה כמה בחינות בזה בספרי אבן יקרה עה"ת.

^ב ויש גורסין "מענין" (מלשון פלאגע"ן באידיש).

וזה רמזה לנו התורה גם בפרשתן, זאת חוקת "התורה", דייק לומר "התורה" ולא "הפרה", כי לא רק במצות פרה אדומה צריך לומר לגוים "גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה" וכמו שפירש רש"י, אלא בכל מצוה ומצוה אסור להרהר לא לפני ולא לאחוריו, רק לעשות באמונה ובתמימות וללכת בדרכי אבותינו ורבותינו.

ובזה יבואר ג"כ מה שמקשים העולם ע"ז, איך מביא רש"י אח"כ טעם על מצות פרה אדומה מר' משה הדרשן, והלא חוקה היא בלי טעם, אמנם האמת הוא שיש לו טעם, אבל זהו רק לכני ישראל ההולכים בתמימות ובאמונה, להם מותר לגלות טעם, אבל להגוים אין להגיד שום טעם, רק לומר שהוא חק ועושים כן רק מפני ציווי ה' לא זולת.

וממילא אתי שפיר הסמיכות של פרשת קרח לפרשת חוקת, דקרח היה חקרן, ומלת "קרח" הוא אותיות "חקר", ולזה נסמכה פרשת חוקת, לומר שיש לילך בתמימות ובאמונה בדרך חק בלי טעם, ולא להתחכם ח"ו (וכמבואר ברמב"ם).

ועוד יש לומר עפ"י הספה"ק סגולה לפרנסה, שיעשה כל המצות שעליו לעשות בתמימות ובאמונה פשוטה מבלי התחכמות ולא לשאול שאלות או קושיות, וכלשון הגמ' (ביצה מז.) ד"ח"ק" לישנא דמוזני, במילא אם אין שואל קושיות, גם הרבש"ע אינו שואל הקושיות, ונותן לו בלי קושיות כל מה שצריך [וכבר הארכתי במקום אחר במוסר השכל שיש ללמוד מיעקב אבינו, שהזהיר לבניו שלא ירבו לדבר ובפרט לערלים וגוים, ובה ירויחו להימנע מהרבה עגמת נפש, וכן הנחילנו לנו אבותינו במסכת אבות (פרק א' משנה י') אל תתודע לרשות, ואכמ"ל].

ולהשלמת ולבהירות הענינים, אעתיק בענין זה ממה שכתב בגליון דרך אמונה (עמוד ב') לפרשתן, שכתב וז"ל:

בקיום מצוות כחוק בלי טעם הקב"ה משפיע עליהם כחוק בלי טעם

בספר בני יששכר (הדשי כסלו טבת מאמר ד' אות ס"א) מדקדק בפסוק זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, דתיבת 'לאמר' מיותר, שכבר נאמר בפסוק הקודם 'לאמר', וגם נאמר 'דבר אל בני ישראל'.

ויתפרש על פי אשר שמעתי בשם הרב הקדוש חסידא קדישא דודי זקיני סבא קדישא מו"ה משולם זושא (מאניפאלי) זצוק"ל, בפסוק (תהלים פא, ד) 'תקעו בחודש שופר וגו' כי חוק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, דהנה יש בתורה מצות שכליות, ויש מצות חוקים שלא נודע טעמם, והשטן והאומות העולם מונין את ישראל מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, וישראל משיבין להם חוקה הוא (כפירש"י ריש פרשתינו), והנה לכאורה השכל האנושי ידמה שיותר היה טוב אילו הודיע השי"ת טעמי החוקים?! אבל טובה גדולה היא לישראל כאשר מקיימים מצות כחוקה מבלי טעם, והוא 'כי באיתערותא דלתתא איתער עובדא לעילא' (וזה"ק ח"ג דף לא:) אשר גם השי"ת יעשה עמהם אות לטובה כחוקה מבלי טעם, דהנה כאשר יתעורר המשפט לתת לאיש כפעלו, מתעוררים המקטריגים ח"ו בחיפוש פנקסיהם, באמרם אשר ח"ו ישראל אינן ראויים שיצאו בדימום, ושואלים מאיזה טעם הם ראויים לישועה, והשי"ת נקרא מלך המשפט, מלך במשפט יעמיד ארץ' (משלי כט, ד), אבל כיון שישראל מקיימים מצות כחוקה מבלי טעם, אזי כביכול טוען השי"ת עבורם, שראויים הם לישועה מבלי טעם, וזה משפטם, כיון שגם הם מקיימים מצותיו ית"ש כחוקה מבלי טעם, וזהו שאמר 'תקעו בחודש שופר וגו' כי חוק לישראל, היינו החוק הנעשה בישראל, הוא 'משפט לאלקי יעקב' כן הוא המשפט לאלקי יעקב כחוק מבלי טעם יצאו בדימום כיום המשפט, ע"כ דברי קדשו בקצת תוספת ביאור.

ובזה מפרש הפסוק זאת חוקת התורה אשר צוה ה', ר"ל בעבור זה צוה השי"ת מצות כחוק בלי טעם, כדי 'לאמר' היינו כדי שגם הוא כביכול יהיה יכול לומר להמקטריגים על ישראל, כאשר יטענו ויאמרו מאיזה טעם יושיעם, הלא אין להם זכות ח"ו, יאמר להם השי"ת חוקה היא, וכן המשפט נכון ואמת, כיון שמקיימים מצות כחוקה, והיה זה שכרם להושיעם כחוקה מבלי טעם.

וכתב עוד שם (בעמוד ח), וז"ל:

אל תמוש תורת אמך

בספר באמונה שלימה (עמוד ו) כתב, וכבר היה מעשה, שהשמיע אחד דרשה ביסוד האמונה בהשגחה פרטית, שהקב"ה משגיח על כל פרט וכל דבר בכל הבריאה כולה, וכמו שאומרים אני מאמין באמונה שלמה שהבורא יתברך שמו בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ואחד מן השומעים חשב בתוקף ר"ל כי האמת אינו כנוסח אני מאמין, והתנגד לדרשה הנ"ל, וכדי לברר ולחזק עמדתו בענין הזה, שטו ולקטו הוא וחבריו שמועות מהדור הישן בענין זה.

והגיעו עד הגה"צ ר' שמחה זיסל ליוואווק זצ"ל בנו של המשגיח דישיבת מיר הגה"צ רבי ירוחם הלוי זצוק"ל, ושאלתם בפיהם; האם שמע ממר אביו זצ"ל איזה מסורה בענין השגחתו יתברך, האם היא על צדיקים דוקא, או על כלל ישראל דוקא, או על מין האנושי דוקא, או האם באמת משגיח על דומם צומח חי מדבר הכל בכל מכל כל, כדרשתו של פלוני?! ענה להם הגרש"ז; 'פון דער טאמע האב איך גארנישט געהערט וועגען דעם, אבער די מאמע האט מיר געלערנט אז דער אויבערשטער פירט די וועלט!' (מאבי לא שמעתי כלום בענין הזה, אבל אמי למדתי שהקב"ה מנהיג העולם).

ע"כ מגליון דרך אמונה הנ"ל.

והשי"ת יעזור שבזכות האמונה ובטחון, ובזכות ההליכה בדרכי אבותינו ואמותינו ורבותינו הקדושים מבלי לזוז אף זיו כל שהוא, ירחם ה' עלינו וישלח לנו את הגואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

בענין להשתמש רק עם בורית כשירה [כשר זיף]

לכבוד ידידי הרה"ח ר' לייבוש ניימאן נ"י

בענין מה שדברנו בענין סיכה כשתיה ובענין להשתמש רק בכשר זיף, הנה ראשית כל דבר יש להקדים, שבכל הדורות הקודמים השתמשו אך ורק בכשר זיף, ואני זוכר שלא היה שום זיף אחר במקוה, והגם שלא היה טוב כל כך, והיו קשים ביותר וגרר קצת את העור, אף על פי כן הקפידו להשתמש אך ורק עם כשר זיף, ויש בזה חומרא מאת הגאון מווילנא זצ"ל להחמיר בזה דהוי סיכה כשתיה (עי' ביאור הגר"א או"ח סימן שכ"ו אות י"ג), והגם שיש בזה הרבה חולקים על הגאון מווילנא¹, אבל מכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה, והמחמיר יחמיר לעצמו, והמיקל לא הפסיד.

¹ וז"ל: או בשאר חלב. משמע מדבריו דבחול מותר וכ"כ תוס' בספ"ד דנדה בשם ר"ת דמותר. ודבריו דחוקין דא"כ ביה"כ אין אסור אלא שמן דוקא אבל במרדכי פ"ה דשבת ובסה"ת וש"פ אוסרין להדיא כמו ביה"כ דאידי ואידי כרת וכן בתרומה ול"ת דמשום עינוי הוא ביה"כ דמדקאמר בפ"ט דשבת מנין לסיכה שהיא כשתיה ביה"כ שנאמר כו' אלמא משום דדמי לשתייה וכן ברפ"ד דנדה אלא שתוס' ומרדכי וסה"ת וש"פ כתבו שאסמכת' הוא ואינו אלא מדרבנן עשו אותו כשתיה ולפיכך במקום צערא התירו כמש"ש בפ' בתרא דיומא מי שי"ל חטטין בראשו סך כדרכו ביה"כ כו' אבל שלא במקום צערא אסור ועתוס' שם ביומא וכן בחדש וכל איסורין.

² עיין בערוך השולחן (יו"ד סימן קי"ז סעיף כ"ט) שכתב וז"ל: יש רוצים לאסור לסוך בבורית שקורין זי"ף מטעם סיכה כשתיה ויש מתירין דכבר כתבו התוס' בנדה [ל"ב א] בשם ר"ת דסיכה כשתיה אינו אלא לענין יוה"כ ע"ש ואף גם ביה"כ אינו אלא דרבנן לכמה פוסקים וכן מתבאר מדברי רבינו הרמ"א בא"ח סי' ש"ג שכתב דבשבת אסור לרחוץ בבורית משום נולד ע"ש הא בחול שרי [ע"ש בהגר"א] וגם המתירים לא התירו רק במקום צער כמו חטטין אמנם בבורית שלנו שהוא מסריח ואף לכלב אינו ראוי ואין לך לפגם יותר מזה פשיטא שאין בזה חשש אפילו לבריאים וכן המנהג פשוט בכל תפוצות ישראל לסוך בבורית במרחץ ואין פוצה פה ומצפצף, עכ"ל.

ושורש החומרא הוא בסוגיא דסוף מסכת יומא (דף עו:), רחיצה וסיכה מנא לן דאיקרי עינוי, דכתיב לחם חמדות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי, מאי לחם חמדות לא אכלתי, אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת אפילו נהמא דחיטי דכייטא לא אכל, ומנא לן דחשיב כעינוי, דכתיב ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך (כי חמדות אתה). אשכחן סיכה, רחיצה מנא לן, אמר רב זוטרא ברבי טוביה אמר קרא ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו, ואימא כשתיה, דומיא דשמן, מה שמן מאבראי אף מים מאבראי (פירש"י: מים בקרבו דכתיבי בקרא דומיא דכשמן בעצמותיו, מה שמן מבחוץ סכין אותו ונבלע בעצמותיו אף מים בקרבו הנבלעות דרך החוץ על ידי רחיצה), והא תנא איפכא קא נסיב לה, דתנן מנין לסיכה שהיא כשתיה ביום הכפורים אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו (פירש"י: אלמא מים דקרא שתיה הוא, ושמן הוא דיליף ממים ואת ילפת מים משמן), אלא אמר רב אשי רחיצה מגופיה דקרא שמיע ליה, דכתיב וסוך לא סכתי (פירש"י: הגבי סיכה נפקא לן מריבויא דלישנא וסוך לא סכתי ומצי למכתב ולא סכתי), עב"ד הגמרא.

וראו להעתיק מה שציין לי ידידי הרה"ג ר' בנימין בערקאוויטש שליט"א, מה שהביא בספרו נפלאות מתורתך, דבר נפלא שהעתיק הגר"י ווייס זצ"ל אב"ד ווערבו בספרו אלף כתב (אות רכ"ג) בשם ספר ליקוטי חבר בן חיים (ח"ג דף מ:): כי הגר"ר עמרם חסידא אברק"ק מאדא, סיפר אשר פע"א התענה הפסקה ממוצאי שבת עד ערב שבת, ובערב שבת סמוך לשבת נרדם, וחלם חלום רע ר"ל, והתענה בהפסקה א' כל יום השבת עד יום ראשון שלאחריו, ותמה על ענין הירושלמי שברמב"ם פ"ו שבועות, שאין יכולים להתענות יותר מזו ימים¹. ושאלתי פי רופא אחד יהודי בפ"ב [=בפרעשבורג] מה לרופאים בענין זה, ואמר לי כדברי הירושלמי כי ביותר מזו ימים אי אפשר, וספרתי לו הענין, והשיב לי: כי בלי ספק הגאון רבי עמרם הג"ל הלך בימי תעניתו מדי יום ביומו למרחץ קר, ואז יוכל להתענות עוד יותר, כי האדם הרעב אם ירחץ במים קרים יכנסו לגופו ע"י "הפארוס" ט"ו ליטרא מים, וזה ע"ד הכתוב (תהלים קט, יח) ותבוא כמים בקרבו, ודרשו רז"ל (שבת פו. ועוד) "רחיצה כשתיה", דע והתבונן, עכ"ל ספר אלף כתב הג"ל. [וגם אני בעצמי נסיתי זאת על עצמי, ולקחתי שאוער, וראיתי שאח"כ לא הוצרכתי לשותות כל כך כמו מקודם, וע"כ משום שנכנסו מים ע"י הנקבים הקטנים הג"ל].

וגם בספר דרכי תשובה (יו"ד סימן קי"ז ס"ק ל"ג) הביא שכשיש כשר זייף נוהרים בזה היראים בכל מה דאפשר², וכן כתב המשנה ברורה בביאור הלכה (סוף סימן שכ"ד ד"ה בשאר חלב וכו') וזה לשונו: עיין בביאור הגר"א שדעתו כדעת הרבה מגדולי

¹ ועיין ב"ח יו"ד סי' רל"ו, ומנחת חינוך [מצוה ל'] שהכי גרס הרמב"ם בירושלמי, ורמז לזה הביא באור שמח מיומא ד: , למרק אכילה ושתיה וכו', ובצפנת פענח ציין לעיין ביבמות קכא: , ובשלטי גבורים שבועות פ"ג הביאו בשם הרי"א ז, ועיין יד שאול סי' רלו סק"ט, שם תמה על השלט"ג מדוע לא הביא את דברי הרמב"ם, וציין עוד כי "הרבה אנשים יש מתענים משבת לשבת אף בזמנינו, ובדור שלפנינו היה הרב הגדול הצדיק החסיד מו"ה אברהם ז"ל המפורסם שהי' נקרא "החסיד מאמסטרדם", והיה מתענה שנים רבות משבת לשבת, ולמד תורה יום ולילה בעמידה.

ועיין עוד בס' עמוד העבודה (דרוש שני לתשובה, עמ' קפ"ב בדפוס החדש) כשתב וז"ל: אמרו רז"ל (אבות פ"ב מ"י) שוב יום אחד לפני מיתתך, ושמעתי בשם ר' נחמן קאסיבור, כי הנה חכמי הרופאים כתבו (עי' רמב"ם הל' שבועות פ"א ה"ז, וטור יו"ד סימן רל"ו), אם היה אדם מתענה שבעה ימים רצופים, ולא יטעום בהם כלום, לא יוכל לחיות עוד, וימות בהכרח. ויאמר שחז"ל רמזו על תענית משבת לשבת שהיא ששה ימים, וזהו שאמרו 'שוב' בתשובה כל כך שיהיה יום אחד לפני מיתתך, דאם תתענה עוד יום אחד תמות בהכרח, אלו הם דבריו של החסיד רבי נחמן מקאסוב, עכ"ל.

² וז"ל: עבא"הט מ"ש מהאו"ה שהביא הט"ז לאסור סיכה בחלב לאדם בריא ועי' בס' שבילי דוד אות ב' שנותן פנים מסבירות להחמיר בזה עיין שם ועי' בד"ק (הנדפס בסוף חלק א' מיו"ד דפוס לבוב) סי' ס"ד סק"ב שכ' דמ"מ גם להמחמירים לאסור סיכה בחלב אין בכך רק חששא וחומרא מדרבנן ע"כ מקילין ואין מדקדקין הרבה בזה ומה"ט מוחטין פתילות של נר חלב אף שהחלב נכנס בידו בעודו רותח וכן

הפוסקים דאף בחול אסור דסיכה כשתיה ועכ"פ מדרבנן אסור, ודלא כר"ת וסייעתו שהתירו בזה לגמרי. מיהו מנהג העולם לרחוץ בבורית שלנו הנעשים מחלב ורק איזה מדקדקים זהירין בזה, ואם מצוי להשיג בורית שנעשים שלא מחלב בודאי נכון לחוש לדעת המתמירין בזה, עכ"ל.

ועל פי זה הבנתי עוד טעם וסברא למה אסרה תורה לרחוץ ביום הכיפורים, כי הוא נכנסת לגוף והוי כמו שתייה, וכתוב ועניתם את נפשותיכם, וגם זה הוי בכלל העינוי.

בענין תפילת הדרך – ובענין אמירת נשמת בשב"ק

למעלת כבוד עורך הגליון הנהדר 'עלים לתרופה' הי"ו

בגליון לפרשת פנחס, במדור עלי אורח, הובא שאלה "מי שצריך לנסוע בשבת מחוץ לעיר, כגון לבית חולים וכדו', האם צריך להתפלל תפלת הדרך?", והנה יש לי ע"ז ששה תשובות מהרבנים הגאונים בנידון זה ששאלתי מהם בנוגע לחברי הצלה שמוליכים חולה למקום רחוק בשבת קודש, אם צריכים לומר תפלת הדרך או לא, ויש לעיין בזה אי אמרינן "שבת הותרה" או "שבת דיחוי", רצוף פה כל התשובות, וכרצונם תעשו, להדפיסו מתי שתמצאו ובאופן שתתמצו, וכטוב בעיניכם עשו.

*

עוד נכתב שם בענין לדלג בפסוקי דזמרה כדי לומר "נשמת" בציבור, ואכן גודל מעלת אמירת נשמת בשב"ק הוא עד למאוד כנודע, וכמו שהארכתי בספרי אבן יקרה מובא בספר אבן יקרה (עניני שבת קודש, ומשם לגליון "דמשק אלעזר" גליון מ"ה), בזה הלשון: שמעתי מחותני ז"ל, שאצל הגה"ק ר' שמואל דוד הלוי אונגאר זצ"ל אב"ד וריש מתיבתא "נייטרא" ומח"ס "נאות דשא", לקח אמירת תפילת "נשמת" בשבת קודש ב' שעות בממוצע, וגם שמעתי מאת כ"ק אדמו"ר מנייטרא שליט"א, ה"ה הגאון ר' שמואל דוד הלוי אונגאר שליט"א, מח"ס "דבש מסלע", ששמע מאביו הגה"צ האדמו"ר מנייטרא זצ"ל בעל "משאת משה", שסיפר שפעם אחת בא לנייטרא אחד מגדולי חסידי צאנז, ה"ה הרה"ח ר' נפתלי בירנבוים ז"ל, שהיה איש חסיד ירא וחרד, והיה בעל תפילה וחזן, וכשהגיע לנייטרא, כיבדו הרב מנייטרא בעל "נאות דשא" זצ"ל לעבור לפני התיבה לתפילת שחרית. והרה"ח ר' נפתלי ז"ל שהיה איש חסיד כנ"ל, הכין עצמו בהכנה לתפילה כמה שעות, ואמר שאצלו היה ענין ההליכה למקוה ביום שבת קודש בבוקר עבודה גדולה וקדושה, וכן לימוד ספרי חסידות ואמירת תהלים קודם התפילה, ואח"כ התפלל במתינות ובאריכות, ואמר אז שכשהרב מנייטרא היה עומד להתפלל "נשמת" היו יכולים בעת ההוא לגמור כל התפילה ג' פעמים!

במה שעוסקין בחלב (בקמ"ץ) של ספק טריפה ונוגעין בידים ואפילו מדת חסידות אין בזה לחשוש מצד סיכה עיין שם ועי' במחנה אפרים בחידושי להרמב"ם פ"ח מהלכות מאכלות אסורות דין ט"ז: ומ"ש הבא"הט מהפ"ח דלכ"ע יש להתיר לרחוץ בבורית אף על פי שהוא עשוי מחלב לפי שהוא פגום עי' בנק"הכ שכ' וז"ל ומ"מ ראיתי יש מחמירין שלא לרחוץ בזי"ף העשויה מחלב (תרבא) ונכון הוא עכ"ל ועי' בש"ת כרם שלמה סי' ט"ז מ"ש בזה ועי' בש"ת עין משפט (להרב מהר"ר עזרא מולכו ז"ל) חיו"ד סי' א' (דף י"ב ע"א) מ"ש ע"ד הרב כרם שלמה בזה עיין שם ועי' בס' ערוך השלחן (להרב מהרי"מ מנוואהרדק) סעי' כ"ט שכ' דבבורית שלנו שהחלב שבו הסריח ואף לכלב אינו ראוי ואין לך פגם יותר מזה פשיטא שאין בזה חשש אפי' לברואים וכן המנהג פשוט בכל תפוצות ישראל לסוך בבורית במרחץ ואין פוצה פה ומצפצף עכ"ל אמנם עכשיו שנתפשט הבורית ממין הנקרא פאלמינקער"ן או מהקאקו"ס פעטע"ן וכיוצא והוא בזול כמו הבורית הנעשה בחלב בודאי מהיות טוב ראוי לכתחלה להדר ליקח רק מהבורית הכשר וכן נזהרים כל היראים בכל מה דאפשר, עכ"ל.

¹ ועיין עוד מה שכתב בזה הגרא"י שלעזינגער בספרו שו"ת באר שרים (יו"ד סימן כ"ט במהדורה חדשה, ובמהדורה ישנה ח"ד סימן ל"ה), והרה"ג ר' פסח אליהו פאלק ז"ל מח"ס שו"ת מחזה אליהו וש"ס בספר זכרון עקבי יהודה (עמוד תצ"ג) ובקובץ קול התורה (חלק נ"ד עמ' ל"ח), והרה"ג ר' נחום אברהם שליט"א, בקובץ אור ישראל חלק מ"ד עמוד קי"ט.

והנה אני הצעיר הכותב שורות אלו מונח בזכרוני, איך שהדור הראשון כאן באמעריקא – רצוני לומר הדור הקדום שהגיע לכאן מאירופא אחרי המלחמה הנוראה – שהיו אודים מוצלים מאש, איך הם עמדו להתפלל ביום שבת קודש בבוקר בהשתפכות הנפש ובהתלהבות שאין כדוגמתם כעת בימינו אלה, וחבל על דאבדין ולא משתכחין, וחבל וחבל על הדור החדש שלא ראו איך אנשים כאלו יראים וחרדים לה' ולתורתו עמדו להתפלל ביום שבת קודש בבוקר בהתעוררות ובדביקות נפלאה כזאת, ותפילותיהם החמות הן המה אשר מלוים אותנו בכל צעד ושעל, להצליח בכל דרכינו.

ובפרט כאן המקום לעורר, על מה שנפרץ לאחרונה ענין השיחה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, עד כדי כך שיכולים לראות אברכים צעירים מהדור החדש, שגם בעת שעומדים כבר אצל תפילת "נשמת", עדיין עומדים הם אצל חדר הקאווע, ושותים קאווע ומשוחחים זה לזה, ואח"כ כאשר רואים על בניהם שאינם מתגדלים כראוי, הם מאשימים המגיד שיעור והראש ישיבה והמלמד, שהם אשמים במה שבנו אינו לומד כראוי ואינו הולך בדרך הישר, ובאמת כי אשמו תלוי בראשו, כי אם הוא לא היה יכול למסור נפשו – בשבילו ובשביל בני משפחתו – עכ"פ פעם אחת בשבוע ביום שבת קודש בבוקר, להיות עומד הכן על מקומו בתפילה כבר אצל אמירת הברכות באימה וביראה, אז מה אתה רוצה מבנך, והרי הכתב סופר הק' זצ"ל העיד על עצמו, שלא היה תפילה אחת שלא בכה לפני השי"ת שיוכה לגדל בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות על ישראל שלום, ואמר לעת זקנותו שיכול להעיד על עצמו שב"ה ממתו שלימה". ואנן מה נענה אבתריה, כמה צריכים אנחנו לשפוך דמעות כמים על חינוך בנינו ועל דורותינו.

ותקותינו איתנה שדברינו אלה יביאו התעוררות לכבוד אחינו בני ישראל, שעכ"פ בתפילת "נשמת" ישפכו את לבם ונפשם, ויבקשו מהשי"ת לזכות לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות, עד ביאת גוא"צ ב"ב אמן ואמן, ע"כ.

*

ומלבד זאת יש מקום לעורר אחינו בני ישראל שלא לדלג שום תפילה בכל ימות החול, וכל שכן בשבת קודש, ולא זו הדרך, וכבר הארכתי מזה כמה פעמים, ואסתפק כאן רק בעובדא אחת, ששמעתי פעם מאת כבוד מורי חמי הרה"ח ר' נתנאל מאנהייט ז"ל מחשובי חסידי בעלזא במאנמריאל, שמעולם בכל ימי חייו הן בחול והן בשבת לא אמר הקרבנות וכדומה לאחר התפילה, רק תמיד בא בזמן והתפלל הכל כפי הסדר שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה ואחריהם אבותינו ורבותינו נוחי עדן, להתחיל בברכות ולהתפלל פסוקי דזמרא וכו', והוסיף משל על זה, דכשם שאי אפשר לצלצל מקודם מספר המעלעפאון ואחר כך מספר ה"עריע קאוד", כמו כן בענין התפילה שתיקנו לנו חכמינו ז"ל דרך שיעלה ויבא ויגיע אל השי"ת, ואי אפשר לאחר המוקדם ולהקדים המאוחר. וידוע מה שכתבו המקובלים שלא לשנות מסדר התפילה אף זיז כל שהוא, כיון שהכל מרמזים לענינים גבוהים, ואין להפך ה"יוצרות", מהשביל שסידרו לנו אבותינו ורבותינו נבג"מ.

הכ"ד וידיכם

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר מטות מסעי תשפ"א

¹ וכאן המקום לציין מה שכתב בספה"ק באר מנחם (פר' ויחי), וראוי להעתיקן בכאן, וזל"ק: וכמו שמספרים עובדא מהחת"ס זצ"ל שהיה לו בן שלא היה מתחילה כפי רצונו, ואח"כ נעשה כלי מוכשר, ונכנס אליו הגאון דומ"ץ דשם ואמר לו רבינו בנו נ"י נעשה כלי מוכשר, וענה לו החת"ס זי"ע ומה אתה סובר כמה נחלי דמעוה שפכתי על זה. ומזה יוכל כל אדם ללמוד דרך מוסר שאל יניח ואל ישקוט מלבקש ומלהתחנן מלפני הקב"ה ממ"ה שיעזור לו שיהיה בניו צדיקים ועובדי ה' והוגי תוה"ק. והנה יעקב אבינו היה מסתפק ביוסף מי יודע מה נעשה עמו במצרים שהיה זמן רב במקום טומאה כזו אם הוא עדיין עומד בצדקו, אבל אח"כ כשראה את בני יוסף הכיר בהם שאביהם עדיין עומד בצדקו ולא נפל ממדרגתו, וז"ש יעקב אבינו ע"ה ליוסף בנו, ראה פניך לא פללתי, כי לא חשבתי עדיין שפניך עוד עומד כבתחילה, שלא נאבד ממך הצלם אלקים, והנה הראה אלקים אותי גם את זרעך, שאני רואה שגם בניך הם עומדים בפנים יפות, ומזה מוכח כי צדיק אתה, עכל"ק.

עוד בענין אמירת "נשמת" בשבת קודש

[הוספה למכתב ראשון]

לכבוד מערכת הגליון "עלים לתרופה" הי"ו

במכתב הקודם מיום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר ממות מסעי תשפ"א, סיימתי בנ.ב. כי עוד אאריך בענין זה בהודמנות אחרת, וכעת הגיע הזמן לקיים הבטחתי, והנה במכתב הקודם הזכרתי איזה דבר מכבוד מו"ח ז"ל, אכתוב כעת איזה דברים בענינים אלו מאת כבוד אבי מורי זצ"ל, כדי לקיים המצוה של "מכבדו בחייו ומכבדו במותו" (קידושין לא:), ואעתיקו בלשון אידיש כמו שדרשתי פעם ביומא דהילולא דיליה (בשנת תשע"ז לפ"ק):

איך האב געהערט פון מיין טאטן ז"ל, אז אמאל אין דער אלטער היים, אין אויבערלאנד, אזויווי עס איז נישט געווען פרייטיג צו נאכטס קיין רעביסטיווע, און קיין לעקטער איז אויך נישט געווען, האט מען זיך פרי געלייגט, און מאיז אויפגעשטאנען שבת פארטאגס און געלערנט, 4:00 פארטאגס איז שוין יעדער איינער געווען אין ביהמ"ד, איינער האט געלערנט חומש רש"י, איינער גמרא תוס', א צווייטער האט מעביר סדרה געווען, און איינער האט געזאגט תהלים, זה בכה וזה בכה, און מען האט זיך געשטעלט דאווענען זייער פרי, א פערטל צו זעקס 5:45, און טאמער איינער איז אנגעקמען צו "הודו" צום דאווענען, איז די גבאי צו געגאנגען צו אים און געפרעגט צו איינער שפירט זיך חלילה נישט גוט ביי אים אין שטוב, אויב ס'איז אלעס בסדר, דאס הייסט, ווען ס'קומען צו ברכות איז יעדער געשטאנען באימה וביראה, מיטן טלית אויפן קאפ, און מיטגעהאלטן פון אנפאנג ברכות מיטן שליח ציבור, ווער רעדט נאך אז מ'האט זיך געבויען די טלית איבערן שטערן, און מען האט געדאווענט מיט א דביקות והתעוררות, מ'האט געבעטן דעם אויבערשטען "עד הנה עזרונו רחמיה, ולא עזבונו חסדיך ה' אלקינו, ואל תפשינו ה' אלקינו לנצח", מ'האט זיך אויסגעבעטן ביים באשעפער כבן המתחמא לאביו.

איך געדענק אז אמאל איז געווען א שבת, איך בין נישט געווען אין ישיבה איך געדענק נישט פארוואס, קען זיין עס איז געווען בין הזמנים, מיין טאטע ז"ל האב געוואוינט א שטיק צייט אין וויליאמסבורג, צווישן איין גלות און די אנדערע גלות וואס ער איז געגאנגען גולה אחר גולה, ווען ער האט געוואוינט אין וויליאמסבורג, האט ער געדאווענט ביי זיין הייליגן רבי'ן שאפראנער רב ז"ל, וואס חבל על דאבדין אויף אזא הייליגע איד, און איינמאל האט זיך געמאכט אז ער האט נישט געהאט קיין צייט אנקומען אין שאפראנע ביהמ"ד צו ברכות, איז ער געגאנגען דאווענען קיין סאטמאר צום סאטמאר רב, וואס דארט האט מען זיך געשטעלט שפעטער, האט ער גאנץ שבת געזאגט, אז כאטש ער ווייסט אז ער דארף דאווענען ביי זיין הייליגן רבי'ן דער שאפראנער רב, אבער אזוי ווי דער שאפראנער רב איז זיך אויך מכניע צום סאטמאר רב אז אינדער היים האט ער געפירט א ישיבה און דא נישט, ער איז נאר געווען א מגוי"ש ביים הייליגן רבי'ן, מעג איך אויך אמאל גיין צום רבי'ן, כפרט אז איך בין שוין נישט אנגעקומען צו ברכות קען איך שוין נישט דארט דאווענען, א גאנץ שבת האט ער אזוי געזאגט. [מיין עלטערע ברודער הרה"ח ר' רפאל אהרן קנאפפלער הי"ו האט יא געדענקט אז דאס איז געווען פרשת נח, און די טאטע ז"ל איז דעמאלטס געווען פון די עטליכע חשובע רבנים וואס האבן באקומען אן עליה לתורה יענעם שבת].

ואם תרצו שאעתיקו ללשון הקודש בכדי להדפיסו, נא להודיע ואעשה כן בעזר ה'. והשי"ת יעזור וירחם עלינו ויביא לנו הגואל צדק במהרה בימינו אמן ואמן.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר אלה הדברים, תשפ"א לפ"ק

בענין למה אין טובלים במקוה ביום הכיפורים בשחרית

לכבוד אהובי ידידי היקר, אהוב למעלה ונחמד למטה, נח לשמים ונח לבריות, כבוד שם תפארתו

הר"ר ישראל ניי"ו

על דבר השאלה אשר שאלתני, הנני להשיב תשובה מאהבה, הנה מקור הדין מבואר בשו"ע או"ח סימן תרי"ג סעיף י"א, עיי"ש

עיינ בספר טעמי המנהגים (עמוד של"ה-של"ז סימן תשנ"ו) שכתב וז"ל: מעם שאין צריך נטילה ביוה"כ רק רחיצה מעט עד סוף קשרי אצבעותיו, לפי שאין שליטה לרוח הטומאה ביום הכיפורים (מקדש מלך פרשת תרומה)

ובהערה י"ד כתב שם וז"ל: ובדין אם מותר לטבול מטומאתו ביוה"כ, עיין מטה אפרים סימן תרי"ג ס"ק י"ח שכתב דאפילו מי שרגיל לטבול לקריו או לשפוך עליו ט' קבין, מ"מ אסור לעשות כן ביוה"כ. ועיין זכור לאברהם ערך יום הכיפורים שכתב בשם גדול אחד להתיר לטבול במי שרגיל כל ימיו לטבול מטומאתו. ובספר ארחות חיים שם אות ט' כתב בשם ספר מאור עינים ח"ב בהקדמה כלל כ"ד, דאם אירע ח"ו מקרה לילה בליל יוה"כ רח"ל, לא יאמר שום דבר שבקדושה עד שיטבול תיכף דייקא באור הבוקר. ובאם לא יטבול, הוא וב"ב עומדים בסכנה גדולה, וכתב שכמה וכמה באו לפניו, וצוה להם לטבול תיכף וללבוש חלוק לבן. ואחר הטבילה בירך אותם, ולכולם היה ת"ל שנה טובה ומתוקה וחיים ארוכים עם בני ביתם^ב.

ובסימן תרמ"ז אות ב' כתב וז"ל, בספר דברי יצחק אות י"ד כתב, שבשנת תרי"ב נתן תיקון הרה"צ הקדוש מהר"ש מבעלז זצוק"ל לאנשים שקרה להם בליל יוה"כ קרי רח"ל, שיאמרו בכל יום משנה זאת, חוץ משבתות וי"ט, שני מזמורים שבתהלים ק"ג ק"ד, היינו לדוד ברכי נפשי, וברכי נפשי, ובעזה"ש"ת עלתה להם שנה טובה. ובאות ט"ז כתב, ששמע שהרב הצדיק הקדוש מוהר"ר אברהם דוד מבוטשאטש זצוק"ל צוה לאחד שיתן בכל משנה זו "צל" (פרומה בערך) אחד לצדקה פשוטה, ועוד "צל" אחד בכל יום לצדקת א"י, ע"כ. ובהגהות שם סי' תרי"ג כתב בשם פסיקתא דר"כ פסקא דיוכ"פ, דגם מי שטובל ביוה"כ, צריך שיטבול בצנעה שלא יראוהו בני אדם (ועיין בספר האשכול הלכות ק"ש סימן ב'), עכ"ל.

ובשו"ת מוהר"י מברונא סימן מ"ט כתב, העיד לפני בחור אחד שמהר"י ווייל יצ"ו אמר לו שיטבול ביום כפור לקרי,

^ב וז"ל האגור (הלכות יוה"כ פ' סימן תתקל"ח): ולענין טבילת בעל קרי, כתב הר"ר יהודה ברצלוני שטובל כדרכו, וכן בה"ג. והרמב"ם כתב כיון דקיי"ל בעל קרי א"צ טבילה לתפלה ולא לד"ת אף בשאר ימות השנה אזלינן לחומרא ולא ירחוץ, אלא ירחוץ אותו מקו' לבד. וכ"פ ר"ת. וכן פסק בעל הדברות. ושאר חייבי טבילות כתב בה"ג שטובלין כדרכן ביה"כ, ור"ת כתב דהא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן, היינו דוקא למ"ד טבילה בזמנה מצוה, אבל אנן קיימא לן דלא הוי מצוה, הלכך ימתין עד למחר, עכ"ל.

וז"ל המאירי (יומא פח.): הרואה קרי ביום הכפורים יורד וטובל בעוד שהקרי שעל בשרו לח ואין צריך שפשוף שהמים מעבירין אותו לשעתו ואין כאן חציצה ואם ראה מבערב שכבר נתייבש בשעת טבילתו ישפשוף בידו על מקומו ואח"כ יטבול וגדולי המחברים כתבו שבזמן הזה אסור ולא נאמרה שמועה זו לדעתם אלא בזמן שתקנו טבילה לבעלי קריין שהיה בעל קרי אסור בדברי תורה ותפלה אבל עכשו שנתבטלה אסור לו לטבול לסבה זו ביום הכפורים אלא מעביר סודר על הלח ומשפשוף במים את היבש ומתפלל שמאחר שאין טבילה זו אלא מנהג אין מנהג להתיר את האיסור ומ"מ רוב פוסקים מסכימים להתיר וכן שמענוה לחכמים גדולים שלחשוה לתלמידיהם על ידי מעשה מפני שלא היתה תפלת יום הכפורים חביבה להם א"כ בטהרה יתירה, ועוד שהרי מ"מ כל שאין כוונתו לתענוג מותר וזה אין כוונתו להקרר אלא שהוא בא ליטהר וראוי לסייעו, ואף גדולי הפוסקים הביאוה בהלכותיהם וכן הדברים נראין, עכ"ל.

להתפלל בטהרה כו', דאי לא טביל, לבו נוקפו ולא מצי מתפלל.

עד כאן העתקתי לשונו של הטעמי המנהגים הנ"ל, ובעת אבוא לבאר איזה ענין, ואקדים שכל זה אני כותב לא להלכה ולא למעשה, רק לעסוק בדברי תורה, כי הם חיינו ואורך ימינו, ובוה נקרב הנאולה שלימה במהרה בימינו אמן ואמן.

והנה בימי בחרותי בעת שלמדתי בישיבה הרמה דנייטרא, למדתי שו"ע אצל הגה"צ ר' דוד גראס ז"ל אב"ד טאב, ובזכרוני שבעת שלימד פעם לבחורי חמד "הלכות בין המצרים", אמר לנו שמי ששוהה בעת הטבילה במקוה, אסור לילך למקוה במו' הימים (בין ר"ה אב לט"ב), ולא התירו רק לטבול ולצאת. ובעת שלמדנו הלכות שבת, הגיד לנו את דברי הקרבן נתנאל שכתב להתיר הטבילה בשבת קודש לצורך מצוה.

וא"כ לכאורה קשה למה אסרו לטבול ביום הכיפורים, מאי שנא משבת קודש, ומאי שנא מתשעת הימים.

וכדי להבין הענין, יש להקדים מה שציין לי ידידי הרה"ג ר' בנימין בערקאוויטש שליט"א, מה שהביא בספרו נפלאות מתורתך, דבר נפלא שהעתיק הגר"י ווייס זצ"ל אב"ד ווערבווי בספרו אלף כתב (אות רכ"ג) בשם ספר ליקוטי חבר בן חיים (ח"ג דף מ:): כי הגר"י עמרם חסידא אבדק"ק מאדא, סיפר אשר פע"א התענה הפסקה ממוצאי שבת עד ערב שבת, ובערב שבת סמוך לשבת נרדם, וחלם חלום רע ר"ל, והתענה בהפסקה א' כל יום השבת עד יום ראשון שלאחריו, ותמה על ענין הירושלמי שברמב"ם פ"ו שבועות, שאין יכולים להתענות יותר מזו' ימים". ושאלתי פי רופא אחד יהודי בפ"ב [=בפרעשבורג] מה לרופאים בענין זה, ואמר לי כדברי הירושלמי כי ביותר מזו' ימים אי אפשר, וספרתי לו הענין, והשיב לי: כי בלי ספק הגאון רבי עמרם הנ"ל הלך בימי תעניתו מדי יום ביומו למרחץ קר, ואז יוכל להתענות עוד יותר, כי האדם הרעב אם ירחץ במים קרים יכנסו לגופו ע"י "הפארוס" ט"ו ליטרא מים, וזה ע"ד הכתוב (תהלים קט, יח) ז'תבוא כמים בקרבו, ודרשו רז"ל (שבת פו. ועוד) "רחיצה כשתיה", דע והתבונן, עכ"ל ספר אלף כתב הנ"ל. [וגם אני בעצמי נסיתי זאת על עצמי, ולקחתי שאוער, וראיתי שאח"כ לא הוצרכתי לשתות כל כך כמו מקודם, וע"כ משום שנכנסו מים ע"י הנקבים הקטנים הנ"ל].

¹ ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"א סימן קס"ה) וז"ל: ביה"כ בא אלי איש ירא ושלם ודמעו על לחיו, שראה קרי בליל יוה"כ, ודינו מפורש סוף יומא ובש"ע סימן תרט"ו, אמנם הלה בכה היות כי צריך להיות שליח צבור, ובשום אופן א"א לעמוד לפני התיבה, וכפי הדין אסור לטבול כמבואר שם ובסימן תרי"ג, דקיי"ל כדעת הרמב"ם האוסר בזה.

ואמרתי דלהורות נגד הנפסק בשו"ע לאיסור אי אפשר, אבל שמעתי מפי גדולי עולם דהסומך על המקילין להנהיגים כן כל השנה כמבואר בקצת פוסקים שם, אין מזניחין אותו ובפרט שהוא הי' ש"צ, ומבואר בשו"ת מן השמים סי' ה', כי הש"צ שאינם טובלים לטומאתן מעכבין ביאת המשיח, ומכש"כ להתפלל כך ביום הקדוש, ולוותר מלהיות ש"צ הי' בלתי אפשרי כפי המציאות, וכדאי הוא רבנו הרוקח הל' יוה"כ סי' רי"ז לסמוך עליו בכזה, שהתיר לכתחלה טבילת בע"ק ביה"כ, וכמבואר ג"כ בטור סימן תרי"ג בשם בה"ג והרי"ב. אמנם אין ללמוד מדברינו למקום אחר כי היתה רק הוראת שעה ודי בזה, עכ"ל.

² ועיין ב"ח יו"ד סי' רל"ו, ומנחת חינוך [מצוה ל'] שהכי גרס הרמב"ם בירושלמי, ורמז לזה הביא באור שמח מיומא ד: , למרק אכילה ושתיה וכו', ובצפנת פענח ציין לעיין ביבמות קכ"א: , ובשלטי גבורים שבועות פ"ג הביאו בשם הרי"ז, ועיין יד שאול סי' רלו סק"ט, שם תמה על השלט"ג מדוע לא הביא את דברי הרמב"ם, וציין עוד כי "הרבה אנשים יש מתענים משבת לשבת אף בזמנינו, ובדור שלפנינו היה הרב הגדול הצדיק החסיד מו"ה אברהם ז"ל המפורסם שהי' נקרא "החסיד מאמסטרדם", והיה מתענה שנים רבות משבת לשבת, ולמד תורה יום ולילה בעמידה.

ועיין עוד בס' עמוד העבודה (דרוש שני לתשובה, עמ' קפ"ב בדפוס החדש) כשתב וז"ל: אמרו רז"ל (אבות פ"ב מ"י) שוב יום אחד לפני מיתתך, ושמעתי בשם ר' נחמן קאסיבור, כי הנה חכמי הרופאים כתבו (ע"י רמב"ם הל' שבועות פ"א ה"ז, וטור יו"ד סימן רל"ו), אם היה אדם מתענה שבעה ימים רצופים, ולא יטעום בהם כלום, לא יוכל לחיות עוד, וימות בהכרח. ויאמר שחז"ל רמזו על תענית משבת לשבת שהיא ששה ימים, וזהו שאמרו 'שוב' בתשובה כל כך שיהיה יום אחד לפני מיתתך', דאם תתענה עוד יום אחד תמות בהכרח, אלו הם דבריו של החסיד רבי נחמן מקאסוב, עכ"ל.

גם נודע החומרא של הגר"א מווילנא זצ"ל לענין לסוך בדברים האסורים, לחוש דסיכה כשתיה (עי' ביאור הגר"א או"ח סימן שכ"ז אות י"ב), והארכתי מזה במקום אחר, ואכמ"ל.

היוצא לנו מכל זה, דהיות שמים, וכן שאר דברים שסך בהם, יכולים ליכנס לתוך הגוף ע"י הנקבים הקטנים שבהם, הגם שאינו כדרך הנאתן, אבל ביוהכ"פ יש לומר החמירו גם זה, ולכן אסור גם הטבילה ביום הכיפורים, שלא ליהנות מביאת מים לתוך גופו, אף שלא כדרך הנאתו, ובפרט שיש לומר דזה מיקרי קצת דרך הנאתו.

והנני חוזר וכופל, שהנני כותב כל זה לא להלכה ולא למעשה, כי דבר זה שייך לגדולי הפוסקים גדולי הדור להשמיע דעת תורה, ואני הקטן עוסק רק בפלפולי דאורייתא, כדי לקרב הגאולה שלימה.

והנני בזה ידידו הדורש שלומו הטוב באהבה רבה.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

הערה לגליון מעדני אשר ואתחנן תש"פ

אל מעלת כבוד עורך הגליון הנפלא "מעדני אשר" הי"ו

הנה בגליון לפרשת ואתחנן בעמוד ב' נשאל השאלה, מדוע אהרן הכהן לא התפלל להיכנס לארץ ישראל הרי היה באותו גזירה כמו משה, וז"ל שם: יש להקשות: מדוע אהרן הכהן לא התפלל להיכנס לארץ ישראל, הרי היה באותו גזירה של מי מריבה כמו משה, א"כ מדוע לא התפלל, וכי מאם בארץ ישראל (כך הקשה החיד"א בספרו פני דוד ס"ק ח', וכן בדרשות חתם סופר חלק ב' ע"מ של"ד, וכן בספר תולדות יצחק בפרשתו, וכן במגלה עמוקות בפרשתו, וכן בשפתי חכמים ראש השנה ב' ע"ב, וכן במלא העומר למהר"ל צינץ פרשת פנחס סוד"ה עלה אל העברים ע"מ ש"ז טור ב', וכן בחכמת התורה להגאון רבי שלמה קלוער פרשת פנחס עמ' ש"י).

ונראה לענ"ד להגיד בזה טעם חדש, ואמרתיו לרב חשוב אחד בעיר מאנטריאל וקלסיה, והוא, כי אהרן הכהן ראה איך שאחיו הקטן ממנו משה רבינו התפלל תקט"ו תפילות ולא נענה, ואמר לו ה' רב לך אל תוסף, חשש אולי אם הוא יתפלל יענה בתפילתו, ויגרום חלישות הדעת לאחיו הקטן רבן של ישראל, שתפילתו נתקבל, ואילו תפילותיו הרבות שבו ריקם, על כן ויתר על המעלה והזכות הגדול להיות בארץ ישראל, כדי שלא יגרום ולו לרגע אחת איזה חלישות הדעת לאחיו הקטן רבן של ישראל. ומי לנו גדול שחז"ל אמרו על אהרן הכהן אוהב שלום ורודף שלום (ובספרי "שבחו של אהרן" יש כמה אופנים).

חזקו ואמצו בעבודתכם הנפלאה, להגדיל תורה ולהאדירה.

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

יום א' לסדר והיה עקב תשמעון תש"פ לפ"ק

^ב וז"ל: או בשאר חלב. משמע מדבריו דבחול מותר, וכ"כ תוס' בספ"ד דנדה בשם ר"ת דמותר. ודבריו דחוקין, דא"כ ביה"כ אין אסור אלא שמן דוקא, אבל במרדכי פ"ה דשבת ובסה"ת וש"פ אוסרין להדיא כמו ביה"כ, דאידי ואידי כרת, וכן בתרומה ול"ת דמשום עינוי הוא ביה"כ, דמדקאמר בפ"ט דשבת מנין לסיכה שהיא כשתיה ביה"כ שנאמר כו', אלמא משום דדמי לשתיה, וכן ברפ"ד דנדה, אלא שתוס' ומרדכי וסה"ת וש"פ כתבו שאסמכתא הוא ואינו אלא מדרבנן עשו אותו כשתיה, ולפיכך במקום צערא התיירו, כמש"ש בפ' בתרא דיומא מי ש"ל חטטין בראשו סך כדרכו ביה"כ כו', אבל שלא במקום צערא אסור, ועיין תוס' שם ביומא וכן בחדש וכל איסורין, עכ"ל.

עניני שבת נחמו • פרשת ואתחנן • חמשה עשר באב

דמילתא הכי הוא שהתפלל משה תקמ"ז תפלות בחשבון מכוון ודרשא דואתחנן אסמכתא בעלמא היא והיינו לפי מאי דאיתא במדרש ובפרש"י בחומש בפרשת ואתחנן אל ה' בעת ההיא פירש"י לאחר שכבש ארץ סיחון ועוג אמר דמיתי שמא הותר הנדר נמצינו למידין דמקמי הכי לא היה פתחון פה למשה להתפלל שיכנס לארץ ישראל כיון שהיה ע"י שבועה של הקדוש ברוך הוא באומרו לכן לא תביאו ולכן לשון שבועה היא עד שמצא מקום לומר שמא הותר הנדר והיינו ע"י כבישת ארץ סיחון ועוג ומצינו ג"כ בפסוק פרשת דברים שאמר הקדוש ברוך הוא למשה ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמורי ואת ארצו החל רש וגו' היום הזה אחל תת וגו' ויש במדרש ובפרש"י בחומש שכפה שר של אמוריים של מעלה תחת רגליו של משה בו נמצא דלפי"ז מאותו יום ואילך היה פתחון פה למשה להתפלל ולומר שמא הותר הנדר, ודיבור זה בכל פרשה זו היה בט"ז באב כדאיתא בפ' יש נוחלין (ב"ב דף קכ"א ע"א) דהיינו כיום שכלו בו מתי מדבר דכתיב ויהי כאשר תמו ע"ש בפרש"י ותוס' באריכות וא"כ צא וחשוב מן ט"ז באב עד ז' באדר יום שמת בו משה כשתחשוב החדשים על הסדר אחד מלא ואחד חסר עולה מאתיים יום דהיינו ד' מלאים וג' חסרים ועוד ז' ימים ואם היה מתפלל משה בכל אותן ימים ג' תפלות בכל יום היה ת"ר תפלות, רק שידוע שבשבת אין היחיד שואל צרכיו וא"כ כשתסיר כ"ח שבתות שהיו באותן ימים של ר' יום נשאר קע"ב ימים ג' תפלות בכל יום הרי תקי"ז אמנם שתפלת ט"ז בעצמו כיון שלא היה הדיבור מתייחד עם משה אלא ביום ולא בלילה א"כ באותו יום ט"ז לא היה מתפלל כי אם שתי תפלות הרי לך חשבון מכוון שתקמ"ז תפלות התפלל משה מאותו יום ט"ז באב עד יום מותו שהוא ז' באדר שמת בו בשעת מנחה כדאיתא במדרש, כן נראה לי נכון. ובדרוש העליתי עוד שזה פירוש הפסוק רב לך אל תוסף דבר אלי עוד שאילו התפלל משה עוד תפלה אחת שהם תקי"ז ועולה ו' פעמים כמנין אלקים היה ממתיק בזה ו' בתי דינין האמורין

משה רבינו כלל בתפילתו על התפילות שיתפללו ישראל בכל עת

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר. ולא אמר באיזה עת, כן נראה לי שקאי על כל עת ועת, שמשה רבינו ביקש ופתח שערי תפילה בתפלתו זאת, לפתוח כל שערי תשובה בכל עת, ובאמת נתקבלה תפלתו, כמו שנאמר עלה ראש הפסגה וגו', וביקש בעת ההוא לאמר, שכל מיני תפלות שיתפללו ישראל בכל עת ובכל שעה כלל בתפילתו, וזהו שאמר בעת ההוא, ולא אמר באיזה עת, לאמר, כל מה שיהיה עתיד להאמר בעולם, הכל יהיה נכלל בתפילתי זאת.

(זרע קודש)

קורין פרשת ואתחנן עם עשרת הדברות, להתחיל התורה מחדש

בתשעה באב אסור ללמוד תורה, ועליו נאמר (תהלים קי"ט) הפרו תורתך, לכן תיכף אחריו קורין פרשת ואתחנן עם עשרת הדברות, להתחיל התורה ולקבל עול מלכות שמים מחדש.

(עבודת ישראל)

כשיבא משיח תורה חדשה מאתי תצא, לכן קורין עשרת הדברות בשבת נחמו

בשבת נחמו קורין עשרת הדברות, ובשבועות קורין גם כן עשרת הדברות, כי בשבועות נתן הקדוש ברוך הוא תורה לישראל, וכן כשיבא משיח צדקנו כתיב תורה חדשה מאתי תצא, לכן קורין עשרת הדברות בשבת נחמו.

(קדושת לוי)

משה רבינו התחיל תפילותיו ביום חמשה עשר באב וסיים ביום ז' אדר

איתא במדרש פליאה שהתפלל משה תקמ"ז תפלות כמנין ואתחנן והוא פלאי מה בעי ללמדינו בזה. ונראה לי דודאי לאו מחושבנא דואתחנן יליף לה אלא דקושטא

של חול כמש"ל, וכן בכבוד [את איביך ואת אמריך] נאמר כאשר צוך, משום דהוי מצוה השכליות, רק שלא תעשה בשביל כך, רק למען המצוה, ותרויח בזה למען יאריכון ימיך כו'.

(מעגלי צדק)

אפילו בשעה שאיך דעתך צלולה, הנך מחויב לקבל עול מלכות שמים

ובשכבך ובקומך. לכאורה למה לא נאמר לראשונה בקומך, כי הלוא העבודה מתחילה עם קימת האדם, ונראה כי התורה הקדושה מרמזת, שלא יאמר אדם איני יכול לקבל עתה עול מלכות שמים משום שדעתי אינה צלולה, אלך לישן, אנוח, אשכים לקום לעבודת ה', לכך נאמר בשכבך ובקומך, אפילו בשעה שאיך דעתך צלולה, הנך מחויב לקבל עול מלכות שמים.

(בית יצחק, ווארקא)

בפרק במה בהמה והיה נענה בתפלתו, לכך אמר לו אל תוסף דבר.

(פני יהושע ברכות לב. ד"ה שם דרש רבי שמלאי)

יכולין למצוא ה' מאיזה מדריגה שיהיה

אמר הבעש"ט נבג"מ, ובקשתם משם את ה"א וגו' ומצאת, משם דייקא, במקום שהוא באיזה מדריגה שיהיה, משם תמצא את ה' אלקיך ויוכל להתדבק בה'.

(מאור עינים ליקוטים)

מצות שבת קודש, וכן כיבוד אב ואם, צריך לעשות לשם שמים בשביל קדושת שבת, ולא בשביל הנאת הגוף

שמור את יום השבת וכו' כאשר צוך. שלא תעשה שבת בשביל הנאת גופך, רק לשם שמים, בשביל קדושת שבת, כאשר צוך, וכמו ששמעתי עמ"ש בשבת

• עניני חמשה עשר באב •

זה לזה בכתיבה וחתומה טובה, כי 'חמשה עשר באב' עולה מספר 'כתיבה וחתומה טובה' כי אז ההכנה לכו"ט בראש השנה כנו"ל.

(שער יששכר, מונקאטש, מאמרי חודש אב)

בנין דלעתיד יהיה בט"ו באב

בנין דלעתיד יהיה בט"ו באב, ומצינו סמיכות לזה בפסיקתא, דאיתא שם, מפני שבית המקדש הראשון נחרב במזל אריה זה אב, וע"י אריה זה נבוכדנצר, אף בית המקדש דלעתיד לבוא יבוא אריה זה הקב"ה, ויבנה את בית המקדש במזל אריה זה אב, ובוודאי המכוון על יום חמשה עשר באב.

(פרי צדיק)

בתחלת תקופת רבנותו [דהרה"ק ממעליץ] היה בא לבית המדרש כל לילה מט"ו באב עד ראש השנה, כאשר היו יושבים משמורות ועוסקים בבית המדרש, וכדי לחזקם השתתף עמם בעצמו, והיה שונה בעמידה אצל העמוד כל הלילה.

(בית היין, דף ע"ז)

הענין שרוב פעמים חל שבת [או עש"ק] נחמו בט"ו באב

רוב פעמים היא שבת נחמו בט"ו באב, והרמז ט"ו הוא יו"ד ה"א חו"ב, ובינה הוא מקור התשובה כנודע, ובשבת זה מתחילין ז' דנחמתא, והרמז הוא שע"י התשובה מתחיל לתקן מה שפגם בו מדות, והתקון הוא הנחמה, ונחמה אחרונה הוא תיקון מדת מלכות, וזה שאח"ז היא ר"ה שאז נתעלה וישב על כסא מלכותו, ואומרים המלך הקדוש, יה"ר שנוכה לנחמת ירושלים, וזהו שאמרו (סוף תענית) מאן דלא מוסיף, היינו לתקן המדות ולילך ממדריגה למדריגה עד מדת מלכות.

(ישמח ישראל)

אשר מיום חמשה עשר באב מברכין זה לזה בכתיבה וחתומה טובה

י"ל עפ"י מה שכתוב בספרים אשר ביום ההוא [מ"ו באב] תחילת התנוצצות ראש השנה וכו', ומאז והלאה מתעוררים הרחמים והתשובה עלאה וכו', וזהו י"ל הטעם למנהגן של ישראל אשר מיום חמשה עשר באב מברכין

דברי תורה לפרשת ויצא תשפ"א לפ"ק

מה שאמרתי בסעודת שבע ברכות ביומא דשבתא אצל שבע ברכות של נכדי היקר נ"י

מורי ורבותי!

היות כי בשבוע זו היה היארצייט של אבי מורי הגה"צ אב"ד משילע זצ"ל, אקדים דבר תורה משמו, על הפסוק וידר יעקב נדר לאמר, אם יהי אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, כדי שתהא שפתותיו דוכבות בקבר. והנה ידוע קושיית העולם שזה מובן מעצמו דלחם הוא לאכול ובגד הוא ללבוש, וכי ראיתם פעם שאחד אוכל בגדים ומלביש את עצמו בלחם²³, ואאמור"ר הוסיף לדקדק על תיבת "אנכי" שנוכר כ"כ הרבה בפסוקים הללו.

וכתב אאמור"ר זצ"ל: ונלענ"ד עפ"י מ"ש בכת"ק אאמור"ר הגה"צ [רבי רפאל אהרן קנאפפלער] זצ"ל הי"ד, אשר השתמש עצמו כחומר לדרוש בדברי קדשו של הרה"ק רבי ר' אלימלך מליזענסק זיעוכי"א בעל 'זועם אלימלך', לפרש הפסוק אנכי עומד בין ה' ובניכם וגו', היינו שאנכיות שלי "עגא" בלע"ז, עומד כמסך המבדיל בינכם ובין ה' יתברך, ומונע אתכם לעשות רצון אבינו שבשמים. רצה לומר שכל התרשלותו של אדם בעבודתו יתב"ש הכל באה מחמת "אנכי" אי"ך בלע"ז, שכל מחשבותינו ורצוננו רק למעננו, ולא למען כבוד שמו יתברך.

היוצא לנו מזה שענין אנכיות הוא דבר גרוע מאד, וסיבה מעכבת בעבודת השם. אמנם עכ"ז לא כל העתים שוות, כי יש שעה שדורשת להיות אנכי, ואז צריך האדם להשתמש עצמו במדת אנכי-איך, למשל בהיות האדם עלי דרך ועי"ז בא לידי נסיונות קשות בעניני כשרות, אז צריך להתחזק עצמו ולהתגבר על נסיונותיו, ולומר בלבו "אנכי" לא אוכל לאכול בכל מקום, או "אנכי" לא אוכל להתאכסן בכל מקום, וכן "אנכי" לא אוכל לילך למקום פלוני, כהנה וכהנה בהרבה דברים וענינים אשר לא יאותים לי, ואין "אנכי" יכול לעשות ככה, מפני שאנכי "אנכי", ולא נאה ולא יאה לאדם כמוני לעשות כהנה, וכן "אנכי" מיוחס גדול ענף עץ אבות גדולים וקדושים, על כן צריך "אנכי" למנוע א"ע מדברים כאלו, אשר אינם לתפארת לי ולאבותי הקדושים.

ועפ"י הקדמה הנ"ל יש לפרש פסוקים הנ"ל, דהקב"ה אמר ליעקב אבינו ע"ה והנה אנכי עמך, רצה לומר אם בהיותך בדרך יהי "אנכי" עמך, שבכל פעם שיגיע אליך איזה נסיון מנסיונות הקשות או תחשבו בעצמך כנ"ל, אז ושמרתך בכל אשר תלך, אשמור אותך מכל רע שלא תבא לשום פוקה ומכשול ר"ל. ויהי כאשר שמע יעקב כדברים האלו, מיד ויקץ משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, ר"ל אכן יש ה' במקום "אנכי" שיכולים לעבוד את ה' גם ע"י "אנכי", ואנכי לא ידעתי, והגם שאין אני יודע מאנכי. ועל זה משיב לו הקב"ה מדוע כל זה, מחמת כי אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים, היינו כי במקום הזה הוא בית אלקים ושער השמים, על כן לא הי' צריכים עד עכשיו להשתמש באנכי, ולפיכך לא הי' זה עדיין ידוע לך, משא"כ מעתה בלכתך בדרך כבר צריך אתה גם לאנכי, כאשר אנו רואים אח"כ שכאשר הי' בדרך וידר יעקב נדר לאמר אם יהי אלקים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר "אנכי" הולך, היינו שאלך בדרך שנאה לאנכי לילך, ונתן

²³ ועיין בכלי יקר שהרגיש זה, וזה לשונו: והטיל בין הדבקים תנאי, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש כי השמירה מן החטא הוא שלא ילמוד מדרכי הרשעים ויש עוד דרך אחר אשר על פיו יהיה כל ריב וכל נגע והוא העושר המעוור עיני בעליו ומונע את האדם מן הדרך הישר, כי לא לחנם ביקש שלמה ואמר (משלי ל ח) רש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי, על כן אמר גם יעקב שימנעוהו ה' מן זהב ורב פנינים, אלא יתן לו לחם כדי לאכול ובגד כדי ללבוש, דהיינו ההכרחי ולא יתן לו מותרות. ובזה מיושב מה שהזכיר לאכול וללבוש כי הוה ליה לומר ונתן לי לחם ובגד, וכי סלקא דעתך שילבש הלחם ויאכל הבגד עד שהוצרך לפרש לחם לאכול, אלא ודאי שרצה לשלול בזה שלא יתן לו לחם יותר מכדי אכילתו, ובגד יותר מכדי צורכו, וינצל מן החטא, על כן אמר מיד ושכתי בשלום אל בית אבי כי בתנאי זה אוכל לשוב בשלום שלם מן החטא כמו שפירש רש"י, עכ"ל.

לי לחם לאכול היינו שאכול רק מאכלים הראויים לאנכי לאכול, ובגד ללבוש להתלבוש עצמי בבגדים הראויים לאנכי ללבוש, אז בזכות זה ישמרני ה' ושבתני אל בית אבי, להשיב אותי לדרכי בית אבותי הקדושים, והי' ה' לי לאלקים ולא אמיר את כבודו בזולתו, וק"ל, עכ"ל אאמו"ר זצ"ל בספרו "קני המנורה".

ויש להוסיף על זה, כי זכור אזכרנו מה ששמעתי מלפני חמשים שנה לערך, בעת שלמדתי בישיבה הרמה ד'נייטרא, הגיע פעם המגיד הנודע הרה"ח ר' שבתאי יודעלאוויטש זצ"ל, מגיד מישרים בירושלים עיה"ק, ודיבר לערך שעה או שעתיים לפני הבחורי חמ"ד, ובתוך הדברים סיפר, שהיה איש אחד מירושלים משכונת "מאה שערים" שהיה עני ואביון, וכל דיירי השכונה היו עניים ואביונים, והי' היום זוכה האיש ההוא בפיים הלאטער"י סכום גדול מאוד, ופיתו אותו לבנות לו בית יפה הנקרא "ווילא", ובאו כל הבונים והאומנים לשאול אותו היכן להשים כל הכלים המשוכלים והחדשים [שבימים ההם] העובדים ע"י עלעקטריק (כגון "דיש-וואשער", "מייקראוועוו", "מאוסטער אווען"), גם הציעו לו לעשות איזה דבר אצל הסיני"ק שיצא משם קאווע מתוקן לגמרי, וכדומה שאר הכלים כאלו. אך הוא לא ידע בין ימינו לשמאלו, שלא היה בקי בהם כלל, ולכן אמר להם: איני יודע בדיוק מה אתם מדברים ואיך לעשותם, אבל תשמעו לי דבר אחד, תבנהו הכל באופן כזה שכל השכנים יצאו עיניהם מגודל הקנאה!

ובכן זה היה כל ימי חייו של יעקב אבינו, שלא רצה לחיות כדי שאחר יצא לבו מקנאה, אדרבה רוצה רק מעט לחם כדי לאכול, ואיזה בגד הגון ללבוש, ותו לא, רק בדיוק מה שצריכים, ולא שום מותרות כלל וכלל, מפני שרוצה לישוב באהלה של תורה כל הימים, ולא לילך שטודירע"ן בקאלעז"ש ח"ו כדי להשיג חיי מותרות ולילך אחר יצר הרע".

*

וכדאי להזכיר מה שכתב בספר "ליקוטי כרם שלמה" (חלק ב' דף קנ"ד), להרה"ק בעל "דברי שלמה" מבאבוב זצ"ל בזה"ל: איתא במס' פסחים (דף ק"ח ע"א) קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף. ועוד איתא בגמ' (סוטה דף ב' ע"א) לענין זיווגו של אדם, דקשה לזווגו כקריעת ים סוף. וכבר עמדו בזה המפרשים, מה היתה כוונת חכמיו"ל לדמות ענין מזונותיו וזיווגו של אדם לקריעת ים סוף, דמה ענין זה לזה. וביותר קשה, הלא אמרו בגמ' (ביצה דף ט"ז) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה, ועוד אמרו (גדה ל"א ע"ב) בא זכר לעולם בא ככר בידו, וכן בזיווג איתא בגמ' (סוטה ב' ע"א) ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני, וא"כ מדוע קשין כקריעת ים סוף, הלא מוכנים ועומדים מכבר.

אמנם יתכן הכוונה בדבריהם בהקדם מש"כ בספר מראה יחזקאל על הגדה של פסח, לפרש הפסוק, ותרא את עני אבותינו במצרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף (נחמ"י ט'), ויל"ד דמאחר שראה את ענים למה הוצרך לשמוע זעקתם. וכתב לפרש עפ"י מה דכתיב (ישעי ס"ה) והי' טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע, ולכאורה קשה כיון שבטרם יקראו אמר ואני אענה, א"כ מה צריך עוד לשמוע. וביאר דהנה באמת האדם אין צריך לדאוג על פרנסה ומלבושים ושאר צרכים, רק לעבוד עבודת עבד לארדונו ית"ש, והקב"ה מכין מזון וכל מיני הצטרכות לכל בריותיו, כי כן הדין נותן מי שקונה לו עבד צריך לפרנסו ואין העבד צריך לדאוג כלום על הפרנסה, וזהו ענין אומרם ז"ל (קידושין פ"ב ע"ב) מימי לא ראיתי צבי קייץ וארי סבל ושועל חנוני והם מתפרנסים שלא בצער וכו'. אך כל זה מה שצריך לגוף ואי אפשר בלעדו כמו לחם לאכול ובגד ללבוש, אבל יש בני אדם המבקשים מותרות מה שאינו צריך כל כך, כמו מלבושים הרבה, ועליות מרווחים, ולפסוק נדן הרבה לצאצאיהם, כל זה אינו מן הצורך, ועל זה צריכים להתפלל, אבל על צרכינו אין מן הצורך להתפלל, רק לעסוק בעבודת הבורא ית"ש, וממילא יהי' לנו כל צרכינו. וזה שנאמר, טרם יקראו ואני אענה, דהיינו על הצורך אין צריך לקרוא

⁷ ובמקום אחר הארכנו עוד שכל ההלוך ילך של יעקב אבינו שהראה ולימד לבניו איך צריכים לחיות בין הגוים, שלא לעורר קנאה ושנאה עלינו, ועוד נאריך בזה בהזדמנות אחרת א"י"ה.

ולתפלל, רק "עוד" הם מדברים, רצ"ל מה שמבקשים עוד ועודף (כמו ויבך על צווארו עוד, שהוא לשון עודף), זה אני אשמע, אם ראויים לכך. והנה כמו כן ביציאת מצרים, יסדו לנו בהגדה, אלו הוציאנו ממצרים וכו' דיינו, ולפי"ז ה'י הכל מותרות אפי' קריעת ים סוף, כמ"ש אילו וכו' ולא קרע לנו את הים דיינו, ולא העבירנו בתוכו בחרבה דיינו, אבל על הוציאנו ממצרים לא נאמר אילו לא הוציאנו ממצרים דיינו, כי זה ה'י הכרת, א"כ על יציאת מצרים לא היו צריכים להתפלל רק על קריעת ים סוף שהיתה מותרות. וזשה"כ, ותרא את עני אבותינו במצרים, את זה ראית בעצמך, ואת זעקתם שמעת, רצ"ל מה שהוצרכנו לזעוק כדי שתשמע להם, זה ה'י על ים סוף, שה'י מותרות והעדפה, עכדפח"ח.

*

וטרם אבוא אל הסיום אזכיר עוד ונקדים עוד תמצית דבריו של הגאון מהר"י אסאד זצ"ל בספרו דברי מהרי"א על התורה, בביאור הברכה שאומרים בישבע ברכות' שמה תשמח רעים האהובים "כשמחך יצירך בגן עדן מקדם", שביאר בזה שכן הוא דרך בני אדם שבכל פעם אחר שנגמר שידוך מתדמה לכל אחד מהצדדים שלא קיבלו כפי ערך המגיע להם, וזה גורם עגמת נפש וכדו' ושמחתם אינו שלימה. אמנם בזיווגו של אדם הראשון, שלא היה בעולם רק המה, נמצא שלא יכלו להתאונן שלא קבלו כפי חשיבות ערכם, ולכן היתה שמחתם שלימה, וזהו שאנו מתפללים שמה תשמח רעים האהובים "כשמחך יצירך בגן עדן מקדם", היינו שיהיה השמחה בשלימות, וכמו שהיתה השמחה אצל אדם הראשון וחוה, וידע שהכל הוא מן השמים.

וכל זה הוא מוסר השכל גדול ובפרט בדורינו אלה, שאם יעשו ויתנהגו כן, אזי יהיה כל אחד ואחד שבע רצון בביתו, ויוכל לחנך ביתו על דרכי התורה והיראה ע"ד אבותינו ורבותינו ע"ד ישראל סבא, ויהיה לו שלום בית, וזהו תכלית איש ישראל לבקש מאת ה' שהכל יהיה על האופן הכי פשוט, שלא לעורר קנאה מאחרים¹⁰.

ובאופן שני כתב שם, דהנה בעת השמחה של החתונה, הרי מתנגב בלב החתן והכלה דאגת העתיד מאין יבוא עזרם למצוא טרף לביתם, וכדומה משאר הדאגות. אבל אדם הראשון וחוה לא דאגו כלל על זה, כי הלא אמרו"ל שמלאכי השרת היו צולים להם בשר בג"ע. וע"כ מתפללים ומאחלים שמה תשמח רעים וע"כ האהובים בלי שום דאגה על העתיד, כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, שלא היה להם שום דאגה על צרכי ביתם לעתיד, שהכל היה להם מן המוכן. [ועיין עוד שם מה שכתב לבאר, ואין כאן המקום להאריך עוד].

ואסיים בברכה, כי השי"ת יעזור שהזוג החדש יחיו באהבה ואחווה ושלום וריעות, וכל הזקנים והזקנות ישאפו רב אידיש נחת, עדי נוכח לביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן ואמן.

¹⁰ וכבר הבאתי כמה פעמים בחיבורי דברי ה"כלי יקר" היקרים, היורדים ונוקבים לחדרי בטן, מה שכתב בענין זה בפרשת דברים על הפסוק (ב, א) רב לכם סוב את ההר הזה, וזה לשונו: רבים אומרים כי פסוק זה נוקב ויורד עד תהום ויש בו רמז לשעה ולדורות. וענין סיבוב זה שילכו סחור לחרם ה' צבאות לא יקרבו כי ימים רבים לישראל שהיו נדים ונעים סביבו ולא יותן לישראל כח עליהם עד מדרך כף רגל עד שיבוא מי שנאמר בו ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (זכריה יד ד) וכל זמן שישראל הולכים סחור סחור נאמר להם פנו לכם צפונה, ודרשו בזה אם הגיע שעתו של עשו הצפינו עצמכם (דברים רבה א יט). וענין הצפנה זו נראה לי שאם ימצא האיש הישראלי בגלות החל הזה איזו הצלחה זעיר שם אז יטמינו ויצפינו הכל בפני עשו כי אין לך אומה שמתקנאת בישראל כמו עשו, כי לדעתם הכל גזולה בידם מהם מן ברכת יעקב אבינו שלקח ברכותיו של עשו במרמה, וכן יעקב צוה לבניו למה תתראו (בראשית מב א) פירש רש"י בפני בני ישמעאל ועשו כאילו אתם שבעים כי שניהם סוברים שיצחק גזל הצלחת ישמעאל, ויעקב גזל הצלחת עשו על ידי השתדלות, על כן צוה דוקא על עשו פנו לכם צפונה שלא יתקנא בכם, וזה היפך ממה שישראל עושין בדורות הללו בארצות אויביהם כי מי שיש לו מנה הוא מראה את עצמו במלבושי כבוד ובתים ספונים וחשובים כאילו היו לו כמה אלפים ומגרים האומות בעצמם ועוברים על מה שנאמר פנו לכם צפונה. ומנהג זה הוא ברבת בני עמינו והוא המסבב את כל התלאה אשר מצאתנו. והמשכילים יבינו ליקח מוסר, עכ"ל. ואין מה להוסיף על דבריו.

ALEXANDER KNOPFLER

1564 - 48 STREET
 BROOKLYN N.Y. 11219
 TEL: (917) 755-4864
 FAX: (718) 437-3388

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

בלאאמי' הגה"צ מוהר"ר יצחק נפתלי קנאפפלער זצוק"ל
 אבדק"ק משילע יצ"ו, ומח"ס קני המנורה
 ונכד מוהר"ר רפאל אהרן קנאפפלער זצוק"ל
 אבדק"ק טיניע יצ"ו, ומח"ס מגורת אהרן
 ולמעלה בקודש עד רבינו הרמ"א ועוד, ז"ע ועכ"א

מעשה נורא – בענין זהירות בהלכות תולעים

ווען איך האב געלערנט אלץ בחור אין די נייטרא ישיבה, איז די סדר היום געוועזען, אז יעדן שבת אינדערפרי האט מען געדאווענט בערך 7:00 אינדערפרי, און מ'האט געענדיגט בערך 9:00-9:30, און מ'איז אריין אין דיינונג רום און געמאכט קידוש, און מ'האט געגעבן א שטיקל קוכן און א גלעזל מילך און מ'האט עפעס טועם געווען, און מ'איז צוריק אריין אין בית המדרש ביז חצות, און ביי חצות איז מען צוריק אריין אין דיינונג רום, און מ'האט געגעסן די סעודות שבת.

יענע 2 שעה האט יעדער איינער געקענט לערנען במקום שלבו חפץ, יעדער האט געלערנט וואס מ'האט געוואלט. איך האב ליב געהאט יעדן שבת צו נעמען א פרישע ספר, וויבאלד ס'שטייט אין ספרים הקדושים אז מ'זאל זעהן א יעדן שבת זאל מען לערנען חידושים, עפעס א נייע זאך וואס מ'האט נאך קיינמאל נישט געוואוסט, כדי אז ווען די נשמה יתירה קומט ארויף אויבן אין הימל, זאל עס קענען נאכזאגן א פרישע חידוש.

איינמאל האב איך גענומען דעם ספר "חיי אדם – חכמת אדם", און איך האב אדורכגעלערנט דארטן גאנץ הלכות תולעים, שרייבט דארט די מחבר אין סעיף כ', "ראוי לאדם להסתכל במה שאוכל ועל ידי זה ינצל מכמה תולעים ומעיד אני עלי שכמה וכמה פעמים נצלת על ידי זה בעזר ה'" (ס'איז ראוי פאר א מענטש צו קוקען אויף וואס ער עסט, און דורכדעם וועט ער געראטעוועט ווערן פון פילע ווערעם, און איך זאג עדות אויף מיר אז פילע מאל בין איך ניצול געווארן דורכדעם, מיטן אויבערשטענס הילף).

אזוי אז ווי ווען איך האב מיר אויפגעשטעלט יענעם שבת פונעם לערנען די הלכות תולעים, האב איך געהאט א גרויס התעוררות אכטונג צו געבן אויף ווערעם, און ווען איך בין אריין שבת אין דיינונג רום און איך גיי עסן די שבת'דיגע סעודה, האב איך ביי מיר באשלאסן אז איך גיי אלעס בודק זיין (אפילו דאס וואס מ'דארף נישט מעיקר הדין). נאכן זיך וואשן ווען מ'האט געגעבן א סליים געפילטע פיש פאר יעדן איינעם, בין איך געגאנגען און צושניטן די געפילטע פיש אויף 4 שטיקלעך, און איך האב געוויזען דארט פאר אלע מיניע חברים, קוקט'ס אן די געפילטע פיש, ס'האט געהאט דערינען א טויטע פליג!

ס'איז שוין אדורך זייט דעמאלטן 55 יאר, זייט די מעשה, און איך קען די מעשה נישט פארגעסן, אז ווייל איך בין נתעורר געווארן נזהר צו זיין אין תולעים, האט מען מיר פון הימל געהיטען אז איך זאל דאס נישט עסן ח"ו.

און דאס איז א מוסר השכל פאר מיר און פאר מיניע קינדער און אייניקלעך ווי ווייט מ'דארף נזהר זיין און בודק זיין וואס מ'דארף עסן, אזוי ווי די חכמת אדם איז מעיד אויף זיך "ומעיד אני עלי שכמה וכמה פעמים נצלת על ידי זה בעזר ה'". [דאס איז אויסערדעם וואס מ'דארף אכטונג געבן אויף אלע מאכלים זאלן זיין בתכלית הכשרות].

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

קיץ תשפ"א לפ"ק

וועגן די קאלירטע מאדערנע כוית קאפלעך וואס אידישע מאמעס טוהען אן פאר אונזערע הייליגע קינדער

לכבוד די חשובע רעדאקציע.

די גמרא זאגט אין מסכת שבת (דף קנ"ג), אז ווען ס'איז אראפגעפאלען די קאפל פון רב נחמן בר יצחק אלץ קינד, איז ער געווארן א גנב, און די ספרים הקדושים זענען מסביר, אז ס'איז נישט מעגליך צו זיין בכלל אן א קאפל, און נישט דאס איז די כוונה פון די גמרא, די מהרש"א דארט אויפן פלאץ זאגט, און אזוי אויך שטייט אין ספר שו"ת מהרי"ט צהלון פון ר' יום טוב צהלון (פון די גדולי הרבנים בעיה"ק צפת תובכ"א, געבוירן אין יאר ש"ט, איבער 460 יאר צוריק), אז ס'מיינט נישט אז ער איז געווען אינגאנצען אן א קאפל, ח"ו צו טראכטן אזוי, נאר אויסער די קאפל האט ער אויך אנגעהאט דאס וואס די ספרדישע גייען אויף דעם קאפל צוגעדעקט מיט אזא עטיפה, אזא סארט צודעק, א געוויסע מין הוט אויפן קאפל, דאס איז אים אראפגעפאלען, די מצנפת אויף זיין כובע, און דאס האט אים געמאכט צו ווערן א גנב, אבער נישט אז ער בכלל נישט געגאנגען מיט א קאפל, אזוי שטייט אין מהרש"א און שו"ת מהרי"ט.

די זעלבע זאך אמאליגע צייטן, פלעגן קינדער אפילו אונטער די בר מצוה נישט אריינקומען אין ביהמ"ד מיט די בלוזען קאפל, נאר געהאט נאך א צודעק דערויף, און אויבערלענדישע געגענטער האט מען געהאט א סארט דאשיק, און אין די חסידישע פלעצער האט מען געהאט א קאשקעטל, אבער מיט א בלוזען קאפל איז מען נישט אריין אין שוהל.

פארוואס בין איך מעתיק די גמרא מיט די רייד פון די מפרשים, ווייל אין די פריערדיגע דור ווען אונזערע אבותינו ורבתינו האבן געלעבט מיט אונז, איז קיינעם נישט בייגעפאלען אנצוטוהען די הייליגע אידישע קינדער מיט די קליינע קאלירטע כוית קאפלעך, וואס מ'פלעגט גיין נאר אין די מאדערנע קרייזען, וואס קוים קוים וואס עס שטייט אויף זייער קאפ, און היינט ליידער פארמערט זיך די מאמעס וואס גייען אין "זשודעיקא סטאר'ס" (אמאליגע ספרים געשעפטן, היינט מער זשודעיקא ווי ספרים), טוהען זייערע קינדער מיט אלע סארטן משונה'דיגע קאפלעך מיט אויפשריפטען, און מיט די צייט ווערט די קאפל כסדר קלענער און קלענער, און די טשופ גרעסער און גרעסער, און נאכדעם ווילען זיי נאך אז די קינד זאל גוט לערנען און האבן יראת שמים. צדיקים האבן מעיד געווען אז די מהרש"א האט געשריבן זיין ספר מיט רוח הקודש, און ער שרייבט אז מ'רעדט נישט די פון די געהעריגע קאפל, נאר פון די גרויסע מצנפת אויף די קאפל, דאס איז אראפגעפאלען, און דאס האט גורם געווען צו עובר זיין אויף גניבה.

די סארט קאלירטע כוית קאפלעך געט נישט צו קיין יראת שמים פאר די קינדער, נאר אדרבה פארקערט, דעריבער שרייבען מיר די שורות כדי צו מחזק די אלע ערליכע חסידישע משפחות, טאטעס און מאמעס, וואס טוהען נישט אן זייערע הייליגע קינדער די מאדערנע קאלירטע כוית קאפלעך, און רירען זיך נישט אוועק פון די אלטע מסורה וואס מיר האבן מקבל געווען פון אבותינו ורבתינו, ובזכות זה וועלן זיי זוכה זיין צו האבן א דור ישרים ומבורך.

אויפקלערונג איבערן באנוץ פון טעלעפאונען פאר שיעורי תורה

לכבוד די חשובע רעדאקציע הי"ו

ווי באקאנט איז כלל ישראל ליידער אדורך גאר א שווערע תקופה מיט זייער גרויסע פארלוסטען מיט דעם קאראנע ווירוס, און די בתי מדרשים און בתי חינוך זענען געווען פארשפארט, און בשעת מעשה האט מען מתיר געווען לצורך השעה צו ממשיך זיין לימוד התורה אויפן טעלעפאון, און דאס איז קלאר, אז די טעלעפאונען האבן געראטעוועט ביי די שרעקליכע מגיפה, אז אונזערע הייליגע קינדער צאן קדשים, האבן געקענט לערנען עמליכע שעה א טאג דורכץ טעלעפאון, דאס אלעס איז זייער גוט און זייער פיין.

אבער מ'דארף געדענקן א ווארט וואס שטייט אינעם הייליגען חתם סופר, און כדי צו פארשטיין די חתם סופר, דארף מען מקדים זיין א קליינע ווארט, ס'שטייט אנהויב מסכת אבות "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע", דאס קומט אונז לערנען, אז די תורה הקדושה ווערט איבערגעגעבן פון האנט צו האנט, פון משה איז עס געגאנגען צו יהושע, און פון יהושע צו זקנים און אזוי ווייטער עד היום הזה, אז די איד איז געגאנגען אין ביהמ"ד און געזעהן ווי די רב לערנט פאר, די דיין לערנט פאר, די ראש ישיבה לערנט פאר, די ראש הכולל לערנט פאר, אדער סתם די תלמיד חכם וואס האט געגעבן א שיעור, איז עס געווען א בחינה פון (ישעי' ל, כ) וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת מוֹרֶיךָ, מ'האט געזעהן א לעבעדיגע מענטש, וואס געט איבער די תורה ווייטער, אזוי ווי משה קיבל תורה מסיני, און ווייטער דור אחר דור.

די טעלעפאון איז זייער גוט ווען מאיז אן אונס, ווען מאיז נישט געזונט, ווען מאיז אין שפיטאל, אדער מאיז אונטערוועגנס אויף א פלאץ פאר ביוזעס, און מ'האט נישט ביי די האנט א בית המדרש אדער א מגיד שיעור, איז די טעלעפאון זייער גוט, איז די מעיפריקארדער זייער גוט. אבער לכתחילה צו איינפירען שיעורים אויפן טעלעפאון, קען דאס ברענגען א פארנאכלעסיגקייט און א קאלטקייט אין יהדות החרדית און מ'דארף זעהן אז דאס זאל נישט ממשיך זיין אלץ א לכתחילה, און אויף דעם איז דא ראיה פון חתם סופר (בחיודשויו למס' גימין), וואס שרייבט אזוי:

ורגיל אני לומר במתני' דמס' אבות אל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע, יש בו ב' פירושים, יש מפרשים אל תאמר בקיצור שאי אפשר להבין עד שיעיין היטב וסופו להשמע, אל תאמר כן אלא ברר דבריך. ויש מפרשים דבר שאי אתה רוצה שיהיה מובן לכל השומעים אל תאמר אפילו ברמז, שתחשוב שלא ישמעוהו, ובאמת סופו להשמע ונגלה סודך ע"כ השתיקה יפה. הנה המשנה סובלת ב' פירושים, והתנא עבר על דברי עצמו שהרי אמר דבר בלשון מסופק ולא בריר דבריו היכן דעתו נוטה. אך התנא שנה משנתו בעל פה לתלמידיו, ומתנועתו ומנגינותיו הבינו כוונתו על בוריו בלי ספק כלל, אך ע"י שנכתבה המשנה נפל ספק בכוונתו, נמצא ע"י הכתיבה נתרבו הספיקות וכו' עיי"ש במתק לשון קדשו.

איבערגעטייטשט אויף אידיש:

איך בין געוואוינט צו זאגן אין די משנה אין מסכת אבות "אל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע שסופו להשמע" אז דאס האט 2 פירושים, ס'איז דא וואס טייטשן אז מ'זאל נישט זאגן בקיצור ווייל מ'קען

נישט פארשטיין ביז מ'וועט מעיין זיין גוט און נאר דעמאלט'ן וועט מען אויפכאפן, נאר די זאלסט זאגן דיינע רייד קלאר און דייטליך. און ס'איז דא וואס טייטשן, אז א זאך וואס דו ווילסט נישט אז יעדער זאל פארשטיין, זאלסטו נישט זאגן אפילו נישט ברמו, וואס דו מיינסט אז נישט יעדער וועט עס אויפכאפן, אבער באמת צום סוף וועט עס ווערן אנטפלעקט, דעריבער איז די שווייגען בעסער. און די משנה איז סובל בידע פירושים, און די תנא האט דא לכאורה עובר געווען אויף זיינע אייגענע רייד, ווייל ער האט געזאגט מיט א מסופק'דיגע לשון און ער האט נישט מברר געווען וואס ער מיינט צו זאגן. אבער די תנא האט דאך געלערנט די משנה בעל פה פאר זיינע תלמידים, און דורך זיינע תנועות און די ניגון ווי אזוי ער האט עס געזאגט, האט מען קלאר פארשטאנען וואס ער מיינט צו זאגן, אן קיין שום ספק, נאר נאכדעם וואס מ'האט דאס אפגעשריבען אין די משנה, איז געווארן א ספק וואס ער מיינט צו זאגן, קומט אויס אז דורכ'ן שרייבען ווערן פארמערט די ספיקות וכו'.

זעהן מיר דאך, אז מ'לערנט פאר די תורה הקדושה, דארף זיין די רב די דיין די ראש ישיבה די מגיד שיעור פאר די אויגן, מ'דארף זעהן ווי ער ארבעט ארום מיט די האנט, מיט די רעכטע האנט מיט די לינקע האנט, מיט די אויגן מיט די מויל מיט די שמערן, מ'דארף אלעס זעהן פאר זיך. איך וואלט געקענט אסאך שרייבען פון דעם, און אפשר אין צווייטע געלעגענהייט וואס נאך איז די פראבלעם פון די טעלעפאון שיעורים. און מיר קומען נישט ח"ו צו קריטיקירען סיי וועם, נאר אויפציוועקן דעם עולם אז די וועג פון לערנען תורה איז דורך גיין אין בית המדרש און הערן ווי איינער לערנט פאר, אזוי איז דאס געווען פון בארג סיני אן, און אזוי וועט דאס זיין ביז משיח וועט קומען במהרה בימינו אמן ואמן.

ווי עס שרייבט צו אייך:

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

~ מכתבים למערכת ~

בס"ד

שלום וברכה לכבוד העורך החשוב

קודם כל תודה רבה על הגליון החשוב, שנהנים מזה מדי שבת בשבתו.

ובכן, היות כפי הידוע לכם מן הסתם נלקח מאתנו בפסח העבר את המרא דאתרא הגה"צ ר' מנחם מנדיל שנעעבאלג אב"ד מחזיקי הדת מנשסתר זצו"קל מתכוננים אנו להוציא לאור ספר ביוגרפי' לעילוי נשמתו.

חשבתי שאולי יש אצלכם מאמרים, חדושי תורה ממנו שנכתב בגליונכם החשוב במשך השנים, אשמח אם תוכלו להעבירו אלינו ובכך לזכות את הרבים.

תודה למפרע

בשם המשפחה

מנשסתר

הוספה לספר פניני אבן יקרה

בעזה"י מוצש"ק י"ט טבת תשפ"א לפ"ק

לכבוד הרב הגאון אלכסנדר אליעזר קנאפפלער שליט"א

קני לך חבר יש מפרשים חבר, היינו ספרים, בהתחלת המגיפה ר"ל ה' ישמור ויציל אותנו קניתי כמה ספרי אמרי קודש, וגם הוסיף כת"ר מדיליה ספר פניני אבן יקרה שהוא רב האיכות וגליון דמשק אליעזר שהוא ג"כ רב האיכות, ויש בו ענינים מאוד מענינים. יה"ר שתמשך להגדיל תורה ולהאדירה!

א. בספרך פניני אבן יקרה פרשת ויחי עלה 10 טור ב' הביא כת"ר את קושית הבני יששכר זי"ע, שהקשה למה קירב יעקב את אפרים ומנשה יותר משאר השבטים כולם, לומר דוקא עליה בך יברך ישראל ישימך אלקים כאפרים וכמנשה וגו', ות' כת"ר שיעקב אבינו ע"ה ראה בהם תוספות קדושה שאף בארץ מצרים השאירו נאמן לדתם ולא הלכו בדרכי המצרים עכ"ד, ובאמת גם אמעריקע היה נחשב ה"טרפה מדינה" אבל עכשיו נחשב למרכז התורה עם רבבי בני תורה ב"ה. וכמו"כ היה ממש במצרים, אלא דיש להקשות בך יברך ישראל היינו כל ישראל ולא רק ישראל בגלות, אלא אף מי שהוא במדריגה גבוהה עדיין יברך ישימך אלקים כאפרים וכמנשה. וכת"ר "בעווערנד" דבר זה כאומר שהוא מהתוספת טהרה וברכה.

ונראה להעמיק יותר, דהנה שמעתי מושג, שכשם שיש תינוק שנשבה בין הגוים כך יש תינוק שנשבה בין היהודים. ביאור הדבר הוא, שיש אנשים שאין עובדים את ה' בחוש רק בתנועה ר"ל, ואילו הייתם נולדים למשפחה חילונית ח"ו לא יהא תשוקה ותאוה לחזור בתשובה ר"ל. אבל מי שנתגדל בין הגוים - המצרים - שהוא בחי' טומאה צריך להיות איתן בדתם לא רק לעבוד את ה' בלי חוש אלא בהרגש. וזה שבא הבעש"ט והציל את כמה רבבות דור דורות של נשמות ישראל, וגם הגרי"ס סלנטר לא רק לעשות התנועות - להיות תינוק שנשבה בין היהודים - אלא לעבוד את ה' בהרגש בהתלהבות גדול, באהבה וביראה. וזה היה שהציל את ישראל להיות איתן בדתם ולעבוד את ה' מהרגש.

וכן יתכן שמנשה ואפרים הם נולדו וגדלו בארץ מצרים שהיא מקור טומאה שטופי זמה, ועל כרחך הם נשארו יהודים משום שעבדו את ה' בהרגש, דאל"כ בודאי היו סרים מן הדרך. ובזה יפורש כמין חומר בך יברך ישראל, היינו שפי' המדרגה העליונה לאמר - הם תמיד יברך כן, כי דבר זה צריך חיזוק, ישימך - היינו שהם יהא בעבודת ה', כאפרים וכמנשה.

ב. ידוע דברי הבעל הטורים ואלה שמות בני ר"ת ר"ת ואדם אשר לומד הסדר שנים מקרא ואחד תרגום בקול נעים ישיר יחיה שנים רבות ארוכים לעולם. והוא ע"פ הגמ' מס' ברכות דף ה:; וצ"ב למה דוקא כאן הוי הרמז, ולא רמזו בתורה"ק במקום אחר (וראיתי החומש מקראות גדולות עוז והדר שהביא בהביאור בעל הטורים בשם שו"ת נפש חי' או"ח סי' רפ"ה ס"א שמה שנאמר הרמז דוקא כאן כיון שעוסק בשמות השבטים שאין להם תרגום ואעפ"כ צריך לומר ג"פ כל מילה ע"כ, אבל צ"ב שבהרבה מקומות הביא שמות שאין להם תרגום. ושמא יש לצרף (או י"ל כן לעצמו) שאם אחד לא אמר שנים מקרא בספר בראשית זרזו כאן, דמש"ה אין להמשיך לא לאומרה, אלא יש תקוה יתחיל עכשיו, כי לעולם אין מאוחר מדי אם לא התחיל. אמנם נודע שיש שבעים פנים לתורה, וא"כ יש הרבה תירוצים, ובודאי לכת"ר יש תירוץ יק"ר כאב"ן, ולכן אני שואל).

ג. עוד ראיתי שכת"ר פגש עם הרבה רבנים מדור הקודם, ומה טוב ומה נעים יהא אם כת"ר יכול לספר לי כמה סיפורים שראה או ששמע "first hand" [=כלי ראשון], למען יתחזק לי בסיפורי צדיקים שמפיהם אנו חיים.

בכבוד רב,

ירחמיאל זכריה קויפמאן

הדר כעת בוודמיר נ"י יצ"ו

בענין בדיקת שעטנו בבתי ידים קשים

[העשויים לעבודה או למשחק]

למעלת כבוד ידידי היקר מאוד נעלה, כבוד שם תפארתו

מוה"ר משה ג. נרו יאיר

על דבר השאלה אשר שאלתני, בדבר הבתי ידים הקשים שלובשים (כדי לשחק, או כדי לעבוד עמהם, ולהגן על ה של יחבל), האם צריכים בדיקה משעטנו או לא.

הנה כעת בליל מוצאי שבת קודש לסדר מטות מסעי, למדתי הלכות שעטנו בקיצור מספר חיי אדם – חכמת אדם (שער איסור והיתר, כלל ק"ו דף 81), והוצאתי משם ג' דברים הנוגעים לעניינינו, ואלו הם:

א] אין חילוק מהו הכוונה של האדם במה שלובש את הבגד, אם מפני שרוצה שלא יגרר ידיו, או שרוצה לחמם את ידיו, בכל אופן שלובש איזה בגד צריך בדיקה משעטנו, כשיש ע"ז חשש שעטנו.

ב] ואפילו כשאין לובשו כראוי כמו בגד, רק מתעמף בו כמו סדין וכסת וכדומה, ג"כ צריכים בדיקה משעטנו.

ג] שטיח על גבי הקרקע (כגון קארפעיט וכדומה), אין צריך לבדוק משעטנו.

ועיין בספה"ק פלא יועץ (ערך לבישה) שכתב וז"ל: וטהור ידים יוסיף אומץ להזהר ולהשמר מאיסור שעטנו ויחקור בשבע חקירות ודרישות על ענין חוטי התפירה, כי רבה המכשלה בין החייטים שתופרין בגד בחוטי פשתן, ויש חוטים שמחזיקין אותם לקנבוס וגם הם פשתן גמור, ואין לסמוך אחזקה, רק יבדוק ויחקור עד מקום שידו מגעת, עד שיתברר לו בירור גמור שהוא כשר. וירא שמים יצא ידי כולם, ולא יתפור בגדיו אלא בחוטי משי. ומה טוב ומה נעים מנהג חסידי אשכנז שאין לובשין בגדי צמר כלל, דשכיח טובא שאומן העושה הבגדים לפעמים נקרע לו באמצע הבגד ותופרו בחוט פשתן, והיא דבר הנראה לעינים כשנופל הצבע מן הבגד, ולפי חומר שבו צריך זהירות וזריזות יתירה, צא ולמד מאותיות שבו שט"ן עז, ועל זה כבר אמרו הלושב שעטנו אפילו שעה אחת אין תפלתו נשמעת ח"ו, מה אנו ומה חיינו לכן כל אדם יזהר בלבושו לכבוד צור קדושו.

וראיתי לאחרונה שהביאו עובדא מהרה"ק מסקולען זצ"ל, שפעם אחת נסע לקאנאדא, והיה לו ל"ע תאונת דרכים, ונעמד באמצע הדרך, והיה אז בימות החורף שהיה שורר קור גדול למאוד, וחברי מצילי אש הביאו לו איזה סדין להתחמם בו מן הקור הקשה, אבל הוא לא רצה ללבוש בשום אופן מחשש שעטנו. וכן ראיתי כי האדמו"ר מסקווירא זצ"ל כשהוצרך לנסוע באוטא לא היה רוצה לישוב על הכסא מחשש שעטנו, רק בהפסק עם דף של עץ.

הרי כה דברי ידיך

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

בסייעתא דשמיא • ובעזרת השם יתברך

תהלים גייט נישט אויף קיין וואקאציע

מיר ווילען מודיע זיין לכל הקהל הקודש, אז אונזער גאנץ
יעדיגע "מנין תהלים" וואס גייט שוין אן די לעצטע
25 יאר כולם שוין לטובה, א יעדע זונטאג אין בית
המדרש באבוב, סיי זומער און סיי ווינטער,

גייט אן א גאנץ זוממער, בלי הפסק

ווער ס'האט צייט צו קומען זאל אוודאי קומען מיטזאגן

א יעדע זונטאג בשעה 5:00

בבית המדרש באבוב

15 Ave. - 48th Street

תהא שנת פועלטיס אלעם-גוט'ס - תשפ"א לפ"ק

אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

~ בענין ברכת המזון בכוונה [העתק מקונטרס "עת לבקש"] ~

בראש חדש יזכור יעלה ויבא, או בשבת רצה וכיוצא, והאומר בלחש שוכח הכל, על דרך שאמרו רבותינו ז"ל בעסק התורה שצריך להוציא בפה, שנאמר (משלי ד, כה) "כי חיים הם למוצאיהם", וכן "ערוכה בכל ושמורה", כמו שדרשו בעירובין, וכן לענין הברכות:

כתב השלה"ק (שער האותיות, אות קו"ף קדושת האכילה אות קעד-קעה) וז"ל: **וראיתי ממדקדקים נזהרים לשום בגד עליון בשעת ברכת המזון כמו בשעת תפלה, ומנהג טוב הוא, בפרט כשיש זימון שהמברך יתעטף בבגד העליון ואז מורא שמים עליו והכל כדי שלא יתגאה כשאכל ושבע ודשן.** וז"ל אבא מורי זלה"ה בעמק ברכה דף ס"ו ע"ב ויען דברכת המזון היא מצות עשה מן התורה ראוי לכוון בה ביותר ובדקדוק מלותיה שלא יבלעם, ובקול רם כי הקול מעורר הכוונה.

כתב המשנה ברורה (סימן קפ"ה ס"ק א') וזה לשונו: כתב בספר החינוך, כל הזהיר בברכת המזון, מזונותיו מצויים לו כל ימי חייו בכבוד, והמדקדק **יזהר לברך לכתחילה מתוך הספר ולא בעל פה.** כתב בספר חסידים: מעשה באחד שמת ונתגלה בחלום לאחד מקרוביו, ואמר לו: בכל יום דנים אותו על שלא הייתי מדקדק לברך כל הברכות בכוונת הלב וכו' עיי"ש, עכ"ל.

כתב הראשית חכמה (שער הקדושה פרק ט"ו) וז"ל: ובענין ברכת המזון ראו שיחשוב כשיברך ובענין שהוא מקיים בזה מצות עשה, ולכן צריך שלא יברך בקלות ראש או מתנמנם שלא בכוונה אלא **יכין עצמו לקראת אלהיו ויברך בעיטוף הראש, ולנו עיטוף הוא שיברך במצנפת שדרכו לצאת בה לשוק לפני בני אדם, ויברך ביראה ואהבה כדרך כל המצות הצריכות יראה ואהבה ויראה,** פי' במקומו למידחל למאריה דאיהו רב ושליט וכו', ואהבה הוא שיזכור החסד הגדול שעשה עמו השם ושהטיב עמו להכין לו פרנסתו, אף על פי שלא היה ראוי לכך מצד עונותיו והיינו אומרו הזן את העולם כולו בטובו בחן בחסד וברחמים וכו', רצה לומר בחסדו זן לכל בין לרעים בין לטובים. ויתן אל לבו סוד ישמעאל בני ברכני, כי עם היות שהוא יתברך ויתעלה אינו צריך לנו כי הוא ברא השמים ושמי השמים הארץ וכל אשר בה והכל צריכין לו והוא אינו צריך להם אלא שחשקו שיתברך על ידי התחתונים כדי שיהיה בהם הכנה להשפיעם מטובו, לכן ראוי לנו שאנו בניו לעשות רצון אבינו לברכו בחשק ואהבה ולברך מלה במלה בנחת ובמתון לתת לו שבח כענין שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה ברית ותורה וכו'. ויברך בקול רם, רצוני לומר שישמע קולו לבני ביתו שלא יברך בלחש, כי אמירת הברכות בקול מעורר הכוונה ומביא זכירה. אם

~ תוכן הענינים ~

עמוד י"ז: מעשה נורא, בענין זהירות בהלכות תולעים.

עמוד י"ח: וועגן די קאלירטע מאדערנע כוית קאפלעך וואס אידישע מאמעס טוהען אן פאר אונזערע הייליגע קינדער.

עמוד י"ט-כ"ב: אויפקלערונג איבערן באנוץ פון טעלעפאונען פאר שיעורי תורה.

עמוד כ"ב-כ"א: מכתבים למערכת.

עמוד כ"ב: בענין בדיקת שעטנו בכתי ידים קשים [העשויים לעבודה או למשחק, להגן על הידים].

עמוד כ"ג: מודעה בענין אמירת תהלים בכל יום ראשון, בביהמ"ד הגדול דחסידי באבוב.

עמוד ב'-ג': דברי תורה לפרשת חוקת תשפ"א.

עמוד ד'-ה': בענין להשתמש רק עם בורית כשירה [כשר זי"ף].

עמוד ו'-ח': בענין אמירת נשמת בשבת קודש.

עמוד ט'-י': בענין למה אין טובלים במקוה ביום הכיפורים בשחרית.

עמוד י"א: הערה לגליון מעדני אשר ואתחנן תש"פ.

עמוד י"ב-י"ג: עניני שבת נחמו, חמשה עשר באב.

עמוד י"ד-ט"ז: דברי תורה לפרשת ויצא תשפ"א לפ"ק [מה שאמרתי בסעודת שבע ברכות ביומא דשבתא אצל שבע ברכות של נכדי היקר נ"י].

